

Turinys

Turinys.....	1
Įvadas.....	2
Bendri komercinio atstovavimo požymiai.....	4
Atstovavimo sukūrimas	9
Faktinis atstovavimas	11
„Atsikirtimų“ atstovavimas (angl.-agency by estoppel) ir numanomas įgalinimas	15
Atstovo nurodymas (pristatymas)	17
Ratifikavimas (Patvirtinimas)	20
Atstovavimas dėl būtinumo	23
Atstovavimo santykių šalių teisės ir pareigos.....	25
Atstovo pareigos.....	25
Atstovaujamojo pareigos	31
Atstovavimo rūšys.....	32
LR CK įtvirtintos komercinio atstovavimo formos.....	33
Prekybos agentas	33
Prekybos agento veiklos atskyrimas nuo distribucijos ir frančizės	43
Prekybos agento veiklos atskyrimas nuo tarpininkavimo.....	44
Prokūra.....	46
Išvados	50
Literatūros sąrašas:.....	53

Įvadas

Pastaraisiais dešimtmečiais, aktyvėjant pasaulinei prekybai ir ryšiams, aktualus tapo komercinis atstovavimas. Stengiamasi ne tik plėsti prekės rinkas ar patiekti rinkai naujus produktus, kurie gal būt yra egzotiniai ar anksčiau nenaudoti, tačiau daug aktualesnė tema tapo įprastinės prekės kainos sumažinimas, prekes gaminant šalyje, kurioje daug mažesni pagaminimo kaštai. Kai kurios įmonės kuria produktą, tačiau išvengia investicijų į gamybinius įrengimus ar gamybinius pajėgumus, nes gamybinius užsakymus joms atlieka kitos, dažniausiai ne užsakovo valstybėje esančios, įmonės. Tai siejama su rangos santykiais, tačiau įmonė dažniausiai turi atstovą, kuris kontroliuoja procesą įmonės vardu. Žinoma, tokiu atveju, kaip alternatyva komerciniam atstovavimui, gali būti įmonės filialo steigimas, tačiau tai daugiau investicijų, bent jau pradinių, reikalaujanti veikla. Be to, filialo veikla orientuojama į veiklos tęstinumą tam tikroje teritorijoje.

Lietuvai tokio tipo gamyba bei prekyba taip pat aktualios. Lietuviškos prekės eksportuojamos net ir finansinės krizės laikotarpiu, vadinasi prekės sėkmingai parduodamos užsienio šalių rinkose. Gamybą lietuviškos įmonės taip pat vykdo už Lietuvos ribų. Gal būt „rytų“ šalyse užsakymų ir mažai turima, nes sunku pasiekti didelių įmonių nustatytus gamybinius minimumus, tačiau kaimyninėse valstybėse, pvz. Baltarusijoje, sėkmingai gaminama pagal Lietuvos įmonių užsakymus. Taigi ir įmonės atstovavimas, kontroliuojant gamybą užsienio šalyje, yra svarbus.

Kitas svarbus komercinio atstovavimo aspektas, tai pačios įmonės veikla. Juridinis asmuo gali veikti tik per atstovus. Įmonės darbuotojų veiklą reglamentuoja Darbo kodeksas bei įmonės įtvirtintos taisyklės, tačiau darbuotojo veiksmai sudarant sandorius su trečiaisiais asmenimis priskiriami atstovavimo santykiams.

Atstovavimo santykiai reguliuojami tam tikromis, per laiką nusistovėjusiomis taisyklėmis. Kai kurios iš jų diktuojamos rinkos, kurioje veikia atstovas, sąlygų. Didele taisyklių gausą lemia didelė gausa atstovavimo santykių rūšių, tačiau kai kurios iš taisyklių – pagrindinės - būdingos visiems, veikiantiems atstovavimo pagrindais. Jos taikytinos ir naujai atsirandančioms atstovavimo formoms. Šių taisyklių turinys tai - šalių teisės bei pareigos. Tad šio darbo tikslas - apibrėžti bendruosius komercinio atstovavimo santykius

kvalifikuojančius požymius, siejant juos su atstovavimo santykių šalių teisėmis bei pareigomis. Nustačius, kad santykiai yra atstovavimo, galima nagrinėti ar šalys laikosi teisių bei pareigų.

Darbo pirmojoje dalyje apibrėžiama kas yra komercija, komercinė veikla, bei komercinis atstovavimas. Nagrinėjami bendrieji komercinio atstovavimo požymiai, taip pat šalių teisės bei pareigos. Nes tiek požymiai, tiek teisės bei pareigos yra neatsiejami vieni nuo kitų. Šioje dalyje nesiremiam konkrečių valstybių teisės aktais reguliuojančiais atstovavimo santykius dėl kelių priežasčių. Pirmą, komercinio atstovavimo teisė yra unifikuojama tiek Europos tiek ir pasaulio mastu, ir tuo suinteresuotos visos tarpvalstybinėje prekyboje dalyvaujančios valstybės, nes taip rinkos dalyviai yra apsaugojami nuo „netikėtumų“. Jei sandorių šalys gali veikti iš anksto žinodamos veiklos taisyklės, jos apsaugojamos nuo neapskaičiuojamos rizikos. Antra, nėra vienos ar kelių valstybių teisinių sistemų, kurios būtų laikomos atstovavimo teisės „pradininkės“ ar dominuojančios šioje srityje. Bendrai Europoje atstovavimo teisė kildinama iš senųjų laikų, ji formavosi kaip paprotinė teisė, kuri vėliau buvo sankcionuota. Tam tikri skirtumai buvo tarp bendrosios ir kontinentinės teisės sistemų valstybių, o šiuos skirtumus šalino praėjusio amžiaus viduryje priimtos tarptautinės konvencijos, bei Europos Sąjungos rinkoje - direktyvos. Tad, darbo pirmojoje dalyje remiamasi teisės doktrina, o ne konkrečių valstybių teisinės sistemos nagrinėjimu, bei lyginimu.

Antrojoje darbo dalyje aptariamos Lietuvos Respublikos Civiliniame Kodekse (toliau CK) XII skyriuje komercinis atstovavimas reglamentuojamos dvi komercinio atstovavimo formos, tai - prekybos agentai ir prokūra. Komercinio atstovavimo formų Lietuvoje yra gana daug, tai ir komisionieriai, ir makleriai, ir tarpininkai. Dar įvairesnių atstovavimo formų galima aptikti ir kitose valstybėse, pvz. patvirtinantys namai (angl. *-confirming house*) arba „del credere“ agentai veikiantys daugiausia Jungtinėje Karalystėje ar Jungtinėse Amerikos Valstijose.

Šios dvi atstovavimo formos - prekybos agento ir prokūros – pasirinktos nagrinėti, ne vien dėl jų dėstymo vienoje CK dalyje, bet ir dėl to, kad jos apima skirtingus aspektus. Prekybos agentų veikla atskleidžia nepriklausomų atstovų veikimo principus, bei jos svarba

pabrėžiama Europos Sąjungoje. Šios veiklos reguliavimui išleistos specialios direktyvos. Prokūristo gi įgalinimai gali būti suteikiami ir įmonės darbuotojui.

Darbe naudojamas mišrus tyrimo metodas. Dominuojantis – aprašomasis. Antrojoje dalyje, nagrinėjant prekybos agento veiklą, lyginamas veiklos reglamentavimas iki Lietuvos įstojimo į Europos Sąjungą bei vėlesnis. Bei aptariamais pagrindiniais skirtumais. Prokūristo veiklos aprašyme remiamasi CK normomis bei jų komentarais, lyginant jas su aptartomis komercinio atstovavimo doktrinėmis taisyklėmis.

Kaip minėta, darbo pirmojoje dalyje remiamasi ne konkrečių valstybių teisės aktais, o teisės doktrina. Tai, kad negausu prieštaravimų doktrinoje, lėmė šioje dalyje naudotą aprašomąjį metodą. Pagrindiniais šaltiniais laikyti australų teisininko Fridman G.H.L. knyga „The law of agency“ 1990 m. ir Londono universiteto komercinės teisės paskaitų apie atstovavimą medžiaga. Šie du šaltiniai pasirinkti, dėl to, kad nagrinėja išskirtinai atstovavimą komercinėje teisėje, bei laiko tarpo tarp šaltinių išleidimo metų. Pirmoji knyga 1990 m, o antrasis šaltinis remiasi 2009 m. Sealy L.S., Hooley R.J.A. knyga „Commercial law: text, cases, and materials. 4 th ed.“ Taigi, tai yra 19 metų tarpas. Žinoma, abu šaltiniai yra bendrosios teisės, bet kadangi tarptautiniu mastu komercinė teisė yra unifikuojama, tai nėra taip aktualu nagrinėti ir kontinentinės teisės tradicijos valstybių reglamentavimą. Aptariant konkrečias komercinio atstovavimo formas remiamasi CK normomis, bei teismų praktika.

Bendri komercinio atstovavimo požymiai

Pati komercijos sąvoka gali turėti keletą reikšmių.

Komercija: 1) sudaromus prekybinius sandorius (t.y. komercinė prekyba); 2) komercija kaip ūkinė veikla; 3) verslas.

Galima teigti, kad komercinė veikla – tai veikla, kuri vykdoma siekiant gauti pelno.

Detalesnis apibrėžimas:

„Komercinė veikla apima visus su prekių bei paslaugų realizavimu susijusius procesus, pradedant rinkos tyrimu, prekių pirkimu, jų sandėliavimu, reikalingo kapitalo

aprupinimu bei jo tinkamu investavimu ir baigiant pirkėjų ir lankytojų aptarnavimu, jų paklausos tenkinimu.“¹

J.Šato vadovėlyje „Komerčinės teisės subjektai“ komercinės teisės subjektams priskiriami: fiziniai asmenys, juridiniai asmenys, bei valstybė. Pabrėžiamos išlygos:

- „ne kiekvienas fizinis asmuo gali būti komercinės teisės subjektu, bet tik įregistravęs komercinę įmonę, ar turintis tokiai veiklai atskirą leidimą (patentą);
- pats juridinio asmens statusas gali būti suteikiamas tik kompetentingo valstybės organo aktu;
- kai valstybė dalyvauja komerciniame sandoryje, kaip privatus ūkio subjektas, ji pati sau sąlyginai suteikia juridinio asmens statusą.“²

Lietuvoje fizinis asmuo nuo 2002 m. gali vykdyti ir individualią veiklą pagal pažymą arba verslo liudijimą,³ ne būtina registruoti komercinę įmonę. Tačiau ir tokia veikla yra registruojama, bei reglamentuotas jos apmokestinimas. Tad, kiekvienas komercinės teisės subjektas turi atitikti tam tikrus teisės aktais nustatytus reikalavimus, kad galėtų sudaryti komercinius sandorius, bei teisės subjektai sąlyginai suvienodinami prilyginant juos juridiniam asmeniui: valstybei atsisakant savo kaip suvereno ypatumų (Lietuvoje tai įtvirtinta 2.35 straipsnyje), o fiziniam asmeniui įsipareigojant vesti atliekamų veiksmų oficialią apskaitą. Taigi, galima būtų teigti, kad nagrinėjant komercinio atstovavimo santykius nebūtina nustatinėti subjekto teisinių ypatybių, nes sandorio šalies teisės bei pareigos kylančios iš sandorio yra vienodos, nepriklausomai nuo to ar tai yra fizinis asmuo, ar valstybė.

„Šiuolaikinė prekyba, tarptautinis ekonominis bendradarbiavimas be atstovavimo instituto būtų vargiai įmanoma.“⁴

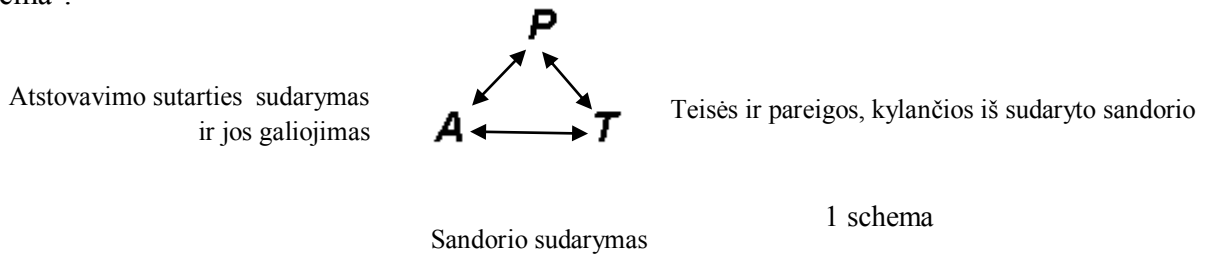
¹ Vikipedija laisvoji enciklopedija [žiūrėta 2012-03-20] Prieiga per internetą: http://lt.wikipedia.org/wiki/Elektronin%C4%97_komercija

² ŠATAS, J. Komerčinės teisės subjektai. Kaunas: Technologija, 1998 m., p.15-24

³ Valstybinė mokesčių inspekcija prie Lietuvos Respublikos finansų ministerijos [žiūrėta 2012-04-11] prieiga per internetą: <http://www.vmi.lt/lt/?itemId=101421>

⁴ MIKELĖNAS, Valentinas. Sutarčių teisė. Vilnius: justicija 1996 m., p. 203

Pats atstovavimas 1901 metais teisėjo Lordo Alverstono CJ apibūdintas kaip „bet kurio asmens veikimas kito asmens vardu“.⁵ Bendroji atstovavimo santykių veikimo schema⁶:

Schemoje vaizduojami atstovavimo santykiai, kurioje pažymėti: P – atstovaujамasis, A atstovas, T - trečioji pusė. Kiekviena iš šio santykio šalių turi savitus ryšius su kitomis šalimis:

P su A sieja pirminis, atstovo paskyrimo momentas;

A su T – sandorio sudarymas;

P su T – teisės bei pareigos po sandorio sudarymo.

Lietuvos Aukščiausiojo Teismo (toliau LAT) praktikoje pabrėžiama:

„Atstovavimo teisinių santykių esmė – juridinę reikšmę turinčių veiksmų atlikimas kito asmens vardu ir interesais; šie santykiai yra fiduciarinio pobūdžio, t. y. jie grindžiami atstovaujamojo ir atstovo tarpusavio pasitikėjimu, atstovo lojalumu atstovaujajam ir kruopščiu atstovaujamojo nurodymų vykdymu (Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Civilinių bylų skyriaus teisėjų kolegijos 2002 m. sausio 21 d. nutartis civilinėje byloje *V. S. v. L. K. ir kt.*, bylos Nr. **3K-3-353/2002**; Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Civilinių bylų skyriaus teisėjų kolegijos 2008 m. lapkričio 11 d. nutartis civilinėje byloje *J. R. v. M. P. ir kt.*, bylos Nr. **3K-3-521/2008**).“⁷

Atstovavimo santykių svarba pabrėžiama juridinio asmens veikloje, nes juridiniai asmenys gali veikti tik per atstovus.

⁵ University of London external program: agency [žiūrėta 2011-12-29]. Prieiga per internetą:http://www.londoninternational.ac.uk/current_students/programme_resources/laws/subject_guides/commercial/commercial_ch2.pdf

⁶ Ibid.

⁷ Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Civilinių bylų skyriaus 2008 m. gruodžio 23 d. nutartis civilinėje byloje *A. V. v. J. J., Š. Č.* Nr. 3K-3-614/2008, kat. 21.4.2.7; 28.1 (S)

Bet kokiū atveju, atstovavimo metu susiklosto santykiai tarp trijų subjektų: atstovaujamojo, atstovo ir trečiosios šalies. Pagal ilginiui susiklosčiusias komercinio atstovavimo taisykles, atstovaujamojam privalomas prievolių vykdymas pagal atstovo sudarytus sandorius tiek, kiek trečioji šalis galėjo tikėtis ar numanyti, kad atstovas turi teisę sudaryti tokių sandorį.

Istoriškai susiklostė skirtingos atstovavimo teisės praktikos kontinentinės ir bendrosios teisės tradicijų valstybėse. Pati atstovavimo teisė formavosi dėl aukštuomenės poreikio atlikti kai kuriuos sandorius asmeniškai nedalyvaujant, taip pat įtakoją bažnytinė bei vienuolių veikla, kadangi jie valdė bažnyčių turtą ne nuosavybės teise. Ilginiui kontinentinės teisės ir bendrosios teisės tradicijų valstybėse susiformavo kiek skirtingos atstovavimo santykius reguliuojančios taisyklės. Anglijoje dėl to, kad valstybė buvo jūrinė ypatingą reikšmę atstovavimo teisės formavimuisi turėjo laivyba, bei daugiau imtas saugoti atstovaujamojo nuo atstovo nesąžiningumo. Kontinentinės teisės tradicijos valstybėse, visgi daugiau reikšmės teikta atstovo teisės į atlygį ir kompensaciją gynimui. Praėjusio amžiaus antrojoje pusėje, suintensyvėjus tarptautinei prekybai, imtasi vienodinti valstybių komercinio atstovavimo reguliavimo taisykles, tam, kad palengvinti ir supaprastinti smarkiai progresuojančius savo skaičiumi ir apimtimis tarptautinius komercinius santykius.⁸

Kaip pažymėjo G.H.L. Fridman: „... šiuolaikinės atstovavimo teisės šaltinis yra iš dalies bendrosios teisė ir iš dalies nuosavo kapitalo, jūrų ir prekybos teisė“.⁹ Manau, pagrindinė mintis, kad atstovavimo teisė derina bendruosius teisės principus ir komercinę, t.y. pelno siekimo veiklą, tam, kad būtų išlaikytas balansas tarp teisėtų lūkesčių ir finansinių interesų.

Teisės teorijoje išskiriamas „realusis“ atstovavimas ir „numanomas“ atstovavimas. Nekyla problemų, kai „realusis“ ir „numanomas“ atstovavimai sutampa. Pagrindinės dilemos kyla, kai atstovo sudarytas sandoris atstovaujamojo nuomone peržengia atstovui suteiktuosius įgaliojimus, tačiau trečioji pusė objektyviai galėjo manyti, kad atstovas turi teisę tokius sandorius sudaryti.

Bendrojoje teisėje pateikiamos atstovavimo teorijos:

---

⁸ SCHMITTHOFF, Clive M. Selected essays on International trade law. Netherlands: Kluwer Academic Publishers 1988m., p. 6-9

⁹ FRIDMAN, G.H.L. The law of agency. Butterworth & Co 1990 m, p.8

Galios-atsakomybės teorija:

Atstovavimo santykiai egzistuoja, kai atstovas įgyja teisę pakeisti atstovaujamąjį santykiuose su trečiąja šalimi tokiu būdu, kad tik atstovaujamas ar trečiasis asmuo gali ginčyti sandorį. Atstovavimo santykiai dalinami į vidinius ir išorinius. Vidiniai – tai atstovo ir atstovaujamojo santykiai, apibrėžiantys kiek, kokių įgalinimų ir kaip atstovaujamas suteikia atstovui. Išoriniai santykiai, tai atstovaujamojo ir trečiosios šalies santykiai. Jie atskleidžiami po sandorio sudarymo, nes tada lieka tik atstovaujamojo ir trečiojo asmens santykiai, ir visai ignoruojami bei nenagrinėjami atstovo ir atstovaujamojo santykiai. Vidiniai įtakoja išorinius, nes nuo vidinių santykių teisėtumo priklauso ir išorinio santykio teisėtumas.

„Toks apibrėžimas neapima daugelio asmenų veiklos, kurie paprastai vadinami agentais. Nekilnojamo turto pardavimo agentai pristato pirkėjams pardavėjus, paprastai neturėdami įpareigojimų ar suteiktų įgaliojimų nei iš vienos pusės, tačiau jų fiduciarinė pareiga tokia pati kaip ir atstovo.“¹⁰

Sutikimo teorija:

Atstovavimas tai - fiduciariniai santykiai, kai vienas asmuo – atstovaujamas pareiškia pritarimą, valią, kad kitas asmuo – atstovas veiktų jo vardu su atstovaujamojo kontrole, ir atstovas pareiškia sutikimą ar kitu būdu patvirtina tai.

Atstovui suteikiama tam tikra veiksmų laisvė, tuo patvirtinant, kad atstovaujamas pasitiki atstovu. Taip yra užtvirtinama pasitikėjimo (fiduciarinė) pareiga. Tačiau, nurodomos problemos, kurios kyla dėl šio apibrėžimo:

-sutelkiant dėmesį į vidinius santykius tarp atstovo ir atstovaujamojo, ignoruojami išoriniai santykiai su trečiąja šalimi;

-ne visuose atstovavimo santykiuose reikalingas šalių pritarimas: būtinumo atveju atstovavimo santykiai vykdomi be atstovaujamojo sutikimo.¹¹

Ar yra atstovavimo santykiai, ar ne, apibrėžiama objektyviais požymiais. Teisės nėra apibrėžiamos pagal atstovo ar atstovaujamojo nuomonę, tačiau objektyviai vertinami šalių

---

¹⁰ University of London external program: agency [žiūrėta 2011-12-29]. Prieiga per internetą:http://www.londoninternational.ac.uk/current_students/programme_resources/laws/subject_guides/commercial/commercial_ch2.pdf

¹¹ Ibid.

veiksmai ir pasirašyti sutarimai: ar protingas, sąžiningas asmuo laikytų atstovavimo santykius egzistuojant?¹²

Atstovavimo santykiai laikomi egzistuojančiais, jei atstovaujamas veiksmais ar žodžiu patvirtina trečiajam asmeniui, kad atstovas turi įgaliojimus veikti jo vardu ir trečioji pusė priima šį patvirtinimą.

Kvalifikuoto sutikimo teorija:

Ji apjungia sutikimo teoriją ir apsaugą nuo „prasilenkiančios priklausomybės“ įvertinant „realius“ ir „numanomas“ įgaliojimus. Įvedama sandorio ratifikavimo galimybė, kuri, kaip teigia šaltinio autorius, atspindi komercinę tikrovę. Atstovaujajam suteikti įgalinimai ne visada gali tiksliai sutapti su pagrindiniu sandoriu, tiek laiko tiek ir tikslo prasme.

Yra skirtumas tarp atstovavimo atsiradimo ir įgaliojimo, kurį vykdo atstovas atstovaujamojo vardu. Nors šie du klausimai yra persipynę, nes atstovavimas sukuriama tam, kad būtų vykdomi tam tikri atstovaujamojo įgaliojimai.¹³

Kaip matyti iš šių teorijų, pagrindinis keblumas išlieka ties momentu, kai atstovaujamas, kuris realiai nedalyvavo sandorio sudaryme, priešpastatomas iš sandorio kylančioms pareigoms ir teisėms. Jo valia išreiškiama tada, kai sukuriama vidinė atstovavimo santykių grandis. Tad, tuo pradiniu momentu atstovaujamas turi tam tikrus rezultato lūkesčius, pagrindinė dilema kiek atstovo pasiektas rezultatas atitinka sukurtus lūkesčius, bei kaip tai galima apibrėžti atstovavimo sukūrimo momentu.

Atstovavimo sukūrimas

„Atstovavimo santykiai sudaromi aiškiu ar numanomu susitarimu, ar be susitarimo pagal numanomo ar įprastinio atstovavimo doktriną, ar kai kyla „būtinumo“ atstovavimas. Taip pat atstovavimo santykiai gali būti sudaromi *ex post facto* ratifikavus.“¹⁴

---

¹² University of London external program: agency [žiūrėta 2011-12-29]. Prieiga per internetą: http://www.londoninternational.ac.uk/current_students/programme_resources/laws/subject_guides/commercial/commercial_ch2.pdf

¹³ Ibid.

Daugiau atstovavimo santykių sukūrimo variantų pateikė L.S.Sealy ir R.J.A.Hooley:
-aiškiu arba numanomu susitarimu tarp atstovo ir atstovaujamojo – faktinis atstovavimas;

-kai atstovaujамasis pristato (pareškia, nurodo) trečiajai šaliai, kad atstovas turi įgaliojimus “atsikirtimų (angl. – estoppel) atstovavimas”;

-kai atstovaujамasis patvirtina tam tikrą veiksmą, kuris buvo atliktas be įgaliojimo, taip pripažįstant, kad atstovas veikė atstovaujamojo vardu - ratifikavimas;

- atstovavimas dėl būtinumo,

-kai atstovavimas atsiranda pagal įstatymą: pavyzdžiui prekybininkas negavęs užmokesčio už prekes, naudojasi teise perparduoti prekes.¹⁵

Dažniausiai atstovavimo santykiai sukuriama pirmuoju būdu, t.y. bendru atstovo ir atstovaujamojo sutarimu. Paprastai tai yra įtvirtinama sutartimi, tačiau tokia forma nėra privaloma. Kaip nurodo autorės: „... priešiškas elgesys ar neapmokėjimas nepaneigia atstovavimo egzistavimo“¹⁶. Dėl verslo tikslų susiformavo praktika, kad teisėtu atstovavimas tampa, kai atstovaujамasis patvirtina atstovavimą, nors atstovas, neturėdamas įgalinimų, jau yra sudaręs sandorį atstovaujamojo vardu.

Kai atstovavimo santykiai sukuriama atstovo ir atstovaujamojo susitarimu, jokių papildomų formalumų paprastai nebereikia. Susitarimas gali būti žodinis arba konkludentiniais veiksmais, kuriais atstovaujамasis patvirtina atstovavimą. Atstovo sutikimas taip pat gali būti išreikštas arba numanomas, kai veiksmai kuriuos jis atlieka atstovaujamo vardu, gali būti paaiškinami tik kaip atstovavimo veiksmai. „Kai suteikiami įgalinimai komerciniam atstovui, tiek atstovas tiek atstovaujамasis turi teisę išdėstyti atstovavimo sąlygas, tačiau rašytinė forma nėra privaloma“.¹⁷ Ši taisyklė nėra absoliuti, ji turi

---

¹⁴ PEEL, Edwin, B.C.L., M.A. The law of contracts. London: SWEE&MAXWELL, 2007, p.758

¹⁵ SEALY, L.S.,HOOLEY R.J.A. Commercial law: text, cases, and materials. 4 th ed. Oxford University press 2009 cituojama pagal

http://www.londoninternational.ac.uk/current_students/programme_resources/laws/subject_guides/commercial/commercial_ch2.pdf [žiūrėta 2011 gruodžio 29 d.]

¹⁶ Ibid.

¹⁷ University of London external program: agency [žiūrėta 2011-12-29]. Prieiga per internetą:

http://www.londoninternational.ac.uk/current_students/programme_resources/laws/subject_guides/commercial/commercial_ch2.pdf

išimčių. Pvz. Lietuvos CK 2.170 straipsnis reglamentuojantis komercinio atstovavimo ypatumus sudarant ir vykdant tarptautinio prekių pirkimo-pardavimo sutartis, vienareikšmiškai įtvirtina šią taisyklę, tačiau prokūra privalo būti rašytinė, kaip nurodyta CK 2.178 straipsnio 1 dalyje.

Kai nėra privalomi formalumai sukuriant atstovavimo santykius, nustatant atstovavimo egzistavimą ir kokius įgaliojimus turi agentas, nagrinėjami atstovo ir atstovaujamojo tikslai. Nustatomi objektyvūs tikslai atsižvelgiant į santykio šalių žodžius ir veiksmus.

Taigi toliau darbe nagrinėjami atstovavimo sukūrimo variantai, t.y. aplinkybės, bei šalių veiksmų teisėtumas.

Faktinis atstovavimas

Sukūrus atstovavimą, t.y. kai šalys susitaria dėl atstovavimo santykių, atstovaujamasis įpareigoja atstovą atlikti tam tikrus veiksmus. Tačiau tai yra abipusis ryšys, nes atstovavimas sukuria teisę atstovui įpareigoti atstovaujamąjį santykiuose su trečiąja šalimi ir apibrėžia to atstovavimo apimtį. Atstovaujamasis atstovo veiksmais įpareigojamas trečiajai šaliai tiek, kiek atlikti atstovo veiksmai patenka į įgalinimo sritį.¹⁸

Faktinio atstovavimo apibrėžimas:

„Atstovo veikimo ribų nustatymas yra svarbus dviem atvejais. Pirma, tai svarbu jei atstovas gali reikalauti nuostolių atlyginimo iš atstovaujamojo už patirtas išlaidas arba atlyginimo pagal atstovavimo sutartį. Antra, atstovas veikiantis už įgalinimo ribos, gali būti pripažintas atsakingu trečiajai šaliai už numanomos veiksmų garantijos pažeidimą.“¹⁹

Faktinis atstovo įgalinimas nustatomas atstovo ir atstovaujamojo bendru sutarimu, todėl tai yra sutarties sudarymo klausimas ir susideda iš faktinio atstovavimo išraiškos: įgalinimai aiškiai suteikti atstovaujamojo atstovui nusako išreikštą faktinį atstovavimą;

---

¹⁸University of London external program: agency [žiūrėta 2011-12-29]. Prieiga per internetą:

http://www.londoninternational.ac.uk/current_students/programme_resources/laws/subject_guides/commercial/commercial_ch2.pdf

¹⁹ Ibid.

įgalinimai, kurie gali būti numanomi pagal atstovo ir atstovaujamojo susitarimą – numanomas faktinis atstovavimas.

Išreikštas faktinis atstovavimas:

Tokio atstovavimo išraiška – tai įgaliojimai, kuriuos atstovaujamas aiškiai suteikia atstovui. Pvz. Kai atstovas yra įpareigojamas parduoti tam tikrą atstovaujamojo nuosavybę. Nustatant faktinio atstovavimo išraiškas, naudojamos įprastinės sutarčių aiškinimo taisyklės.²⁰

Pabrėžiamas išreikšto faktinio atstovavimo aktualumas įmonės veikloje, nes įmonėje „...veikiama pagal įgaliojimus ir perįgaliojimus, pavedant atlikti užduotis žemesnės pakopos grandžiai.“²¹ Kiekvieno perįgaliojimo atveju turi būti aiškiai nurodomos suteikiamų įgalinimų ribos. Suteikiantis įgalinimus turi aiškiai (David Kershaw knygoje „Company law in context text and materials“ vartoja sąvoką - idealiai) apibrėžti kokias teises suteikia atstovui, kad atstovui pakaktų veiksmų laisvės atlikti pavedimą, tačiau ir neperžengtų, būtinų pavedamo veiksmo atlikimui, ribų. Faktinis atstovavimas gali būti išreikštas tiek raštu, tiek ir žodžiu.

Numanomas (arba atsitiktinis) faktinis atstovavimas:

Kaip papildymą išreikštojo faktinio atstovavimo, atstovas gali turėti numanomą faktinį atstovavimą. Svarbi sąlyga, kad numanomas faktinis atstovavimas negali prieštarauti išreikštam faktiniam atstovavimui. Taigi, numanomas faktinis atstovavimas – tai būdas užpildyti atstovavimo sutarties spragas, tačiau tai nepakeičia pradinio susitarimo. Pabrėžiama išimtis iš šios taisyklės: kai kurie atstovai (ypač tie, kurie veikia finansinėse rinkose, pvz. biržos makleriai ir draudimo agentai) privalo laikytis rinkos kurioje veikia diktuojamų sąlygų ir jei tos sąlygos prieštarauja atstovo ir atstovaujamojo susitarime įtvirtintoms sąlygoms, pirmenybė teikiama rinkos diktuojamoms sąlygoms.²²

---

²⁰ University of London external program: agency [žiūrėta 2011-12-29]. Prieiga per internetą:

http://www.londoninternational.ac.uk/current_students/programme_resources/laws/subject_guides/commercial/commercial_ch2.pdf

²¹ KERSHAW, D. Company law in context text and materials. Oxford university press 2009, p. 112

²² University of London external program: agency [žiūrėta 2011-12-29]. Prieiga per internetą:

http://www.londoninternational.ac.uk/current_students/programme_resources/laws/subject_guides/commercial/commercial_ch2.pdf

Atstovas turės numanomus įgalinimus atlikti tokius veiksmus, kurie būtini pagal aplinkybes išreikštiems įgalinimams įvykdyti. Keliamas klausimas: „ar aiškiai išreikšti įgalimai suteikia visas galimybes įvykdyti užduotį, ar tos užduotys negali būti įvykdomos be numanomų įgalinimų šalia aiškiai išreikštųjų“.²³ Tokie papildomi įgalinimai ne „lengvai“ numanomi. Pvz. „Įgaliojant atstovą sudaryti žemės pirkimo sutartį suteikiami ir numanomi įgalinimai pasirašyti dokumentus reikalaujamus pagal įstatymą, kitaip atstovas negalės įvykdyti užduoties. Iš kitos pusės, atstovas, kuris turėjo aiškius įgalinimus pirkti ar parduoti prekes, frachtuoti laivus, ir samdyti agentus ir tarnus, neturi numanomos atstovavimo teisės skolintis pinigų atstovaujamojo vardu, nes tai nebūtina aiškiai išreikštos teisės įgyvendinimui.“²⁴

Taip pat atstovas gali vykdyti tai, kas yra numanoma pagal tam tikras aplinkybes, kurios išplaukia iš konkrečių atstovo ir atstovaujamojo bendravimo, pavyzdžiui jei tokie įgalinimai buvo anksčiau vykdomi pagal sutarimą.

Atstovas gali turėti „įprastus“ įgalinimus pagal prekybos, verslo ar profesijos taisykles. Todėl naudojamas vertinimo testas – ar protingas žmogus atstovo vietoje manytų juos turintis? Įgalinimai būtų numanomi, jei kažkas paskirtas generaliniu direktoriumi turi įprastus generalinio direktoriaus įgalinimus. Tačiau, nekilnojamojo turto agentas neturės įgalinimo parduoti nuosavybę, kadangi paprastai tokie agentai šios teisės neturi, bet jie turi teisę ir pareigą pristatyti, reprezentuoti parduodamą turtą, nes tai yra įprasta nekilnojamojo turto agento veikla.²⁵

Kaip minėta, atstovas turės tokius įgalinimus, kurie paprastai naudojami veikiant tam tikroje rinkoje. Tam, kad numanytumėme papročius, jie turi būti vienodi, aiškūs, pagarsėję, atpažįstami kaip įpareigojantys ir protingi. Makleris įpareigotas derėtis tam tikroje rinkoje naudojasi tai rinkai įprastais įgalinimais. Tačiau, įprastiniai įgalinimai pagal bendrąją taisyklę nelaikomi paprotiniais, jei jie prieštarauja tiek aiškiai tarp atstovo ir atstovaujamojo sutarties įgalinimams, tiek įprastoms, privalomoms atstovo pareigoms atstovaujamojamam. „Vienoje

---

²³ University of London external program: agency [žiūrėta 2011-12-29]. Prieiga per internetą:

http://www.londoninternational.ac.uk/current_students/programme_resources/laws/subject_guides/commercial/commercial_ch2.pdf

²⁴ Ibid

²⁵ Ibid

byloje, net jei tai buvo paprotys Londono lajaus rinkoje, kad makleris, kuris įpareigojamas pirkti prekes, galėjo parduoti savo prekes atstovaujajam, teismas laikė, kad tai nebuvo atstovo įprastinis įgalinimas, kadangi atstovas veikdamas atstovaujamojo vardu lyg ir parduoda prekes pats sau, o tai prieštarauja pagrindiniam atstovavimo principui, kad atstovo interesai negali prieštarauti atstovaujamojo interesams.“²⁶

David Kershaw pateikia versija, kad “numanomas atstovavimas tai - iš dalies trečiosios šalies, sudarančios sandorį su atstovu, interesų gynimas.“²⁷ Jis teigia, kad neracionalu būtų, jei trečioji šalis, kaskart sudarydama sandorį privalėtų tikrinti atstovo įgalinimų ribas. Šis numanymas paremtas įmonės veiksmis, protingomis normomis ir verslo taisyklėmis. Svarbu ar įmonė deklaruoja asmenį kaip turinti įgalinimus sudaryti tam tikrus sandorius, bei ar trečioji šalis pagrįstai mano, kad atstovas tuos įgalinimus turi.

David Kershaw, nagrinėdamas atstovavimą remdamasis įmonės darbuotojų veiklos specifika, taip pat pabrėžia, kad aplinkybė ar faktinis įgalinimas yra aiškiai išreikštas ar numanomas, neįtakoja trečiosios šalies sudarant sandorį. Tik, kai įgalinimas raštiškas, yra lengviau nustatyti įgalinimo ribas, nes tuomet tai apribojama dokumento interpretavimu. Sunkiau nustatyti ribas, kai įgalinimas yra žodinis, o dar sudėtingiau, kai jis numanomas. Tačiau, vien raštišku įgalinimu apibrėžti atstovo veiksmų laisvės negalima, nes neįmanoma numatyti visų galimų veiklos aplinkybių, dėl to atstovas kartais privalo veikti pagal nenumatytas įgalinime aplinkybes, tam, kad galėtų įvykdyti įpareigojimus. Nusistovėjusi praktika, kad jei asmuo peržengia jam suteiktą įgalinimų ribas (pvz. nustatytos sudaromo sandorio sumos) ir atstovaujamas raštu ar konkludentiniais veiksmais patvirtina, kad sutinka su tokia atstovo veikla, ima galioti numanomo atstovavimo sąlyga (atstovaujamojo nepareikšta pozicija savaime nereiškia veiksmo patvirtinimo). Be to, asmens paskyrimas į tam tikras pareigas, automatiškai suteikia jam įgalinimus būdingus užimamoms pareigoms.²⁸

Lietuvos Aukščiausiojo teismo praktikoje nurodoma kiek kitokia pozicija:

---

²⁶ University of London external program: agency [žiūrėta 2011-12-29]. Prieiga per internetą: http://www.londoninternational.ac.uk/current_students/programme_resources/laws/subject_guides/commercial/commercial_ch2.pdf

²⁷ KERSHAW, D. Company law in context text and materials. Oxford university press 2009, p. 112

²⁸ KERSHAW, D. Company law in context text and materials. Oxford university press 2009, p. 112

„Pažymėtina, kad atstovui įgaliojimai gali būti suteikti ne tik aiškiai išreiškiant juos išduodamame rašytiniame įgaliojime (CK 2.137 straipsnis), tačiau jie taip pat gali būti numanomi, atsižvelgiant į šalių santykius ir aplinkybes, kuriomis atstovas veikia (CK 2.133 straipsnio 2 dalis). Pagal CK 2.133 straipsnio 2 dalies nuostatas numanomo atstovavimo atveju, jeigu asmuo savo elgesiu davė pagrindo trečiajam asmeniui protingai manyti ir sąžiningai tikėti, kad jis paskyrė kitą asmenį savo atstovu, tai tokio asmens atstovaujamojo vardu sudaryti sandoriai yra privalomi atstovaujajam, t. y. sukuria šiam civilinių teisių ir pareigų. „²⁹

Ši, gana lakoniška, citata neprieštarauja aukščiau išdėstytiems teiginiams, tačiau čia vienas niuansas, manau, skiriasi nuo aukščiau išdėstytų autorių teorijų. Pirmoji teorija, kuri daugiau paremta laisvai samdomų atstovų veiklos specifika, nagrinėjo ar atstovas gali manyti turįs įgalinimus tam tikrai veiklai atlikti, o tai nulemia pasekmes jam, sukeltas jo paties veiksmais. David Kershaw teorija nagrinėjanti įmonės darbuotojo veiklą, atsakomybę už sandorį daugiau sieja su darbuotojo įgalinimų apibrėžimu, tai yra pasamdęs asmenį atstovaujamas atsakingas už tai, kad jo įgalinimai būtų kuo išsamiau ir aiškiau išreikšti, o netikslumai siejami su pasekmėmis atstovaujajam. LAT citatoje išreikšta pozicija visai nesiremia atstovo atsakomybe, o lemiami veiksniai yra atstovaujamojo elgesys, bei trečiosios šalies protingas manymas, bei sąžiningas tikėjimas. Taip atstovas tampa lyg ir visai neatsakingas, bei daugiau sureikšminamas trečiosios šalies apdairumas.

Taigi, faktinis atstovavimas yra nustatomas aiškiu sutarimu tarp šalių, bei gali kilti kaip susiklosčiusių aplinkybių pasekmė, jei tikslas bei veiksmai neprieštarauja aiškiai išreikštiems įgalinimams (numanomas įgalinimas). Taip pat faktinis atstovavimas gali būti numatytas įstatymu.

„Atsikirtimų“ atstovavimas (angl.-agency by estoppel) ir numanomas įgalinimas

Įprastinėse verslo derybose šalys pradėdamos sutartinius santykius retai kada gali gauti realiojo atstovavimo patvirtinimą iš atstovo. Taip yra, nes trečioji šalis neturi prieigos prie informacijos išteklių, kuriuos nurodo atstovas. „Trečioji šalis, todėl, pasitiki suvokimu,

---

²⁹ Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Civilinių bylų skyriaus 2007 m. balandžio 6 d nutartis civilinėje byloje T. Ž. v. J. V. V. individuali įmonė Nr. 3K-3-147/2007, kat. 21.4.2.8; 28.1; 114.11 (S)

nuojauta dėl tinkamo atstovavimo bei atstovo įgalinimų, tai ir yra numanomas įgalinimas. ... Numanomas įgalinimas yra atstovavimas, kurį kitų nuomone turi atstovas“.³⁰

Pateikiamos kelios numanomo atstovavimo prielaidos:

- „Atstovaujамasis (ar tas kas veikia pagal faktinį įgalinimą) pateikia, nurodo trečiajai šaliai, kad atstovas yra įgalintas sudaryti sandorį, kurį atstovas ir trečioji šalis vėliau sudaro;
- Atstovas nesiekė susitarti savo vardu;
- Trečioji šalis buvo paskatinta sudaryti sandorį pasikliaudama tuo nurodymu;
- Trečioji šalis pakeitė savo poziciją savo nenaudai.”³¹

Šaltinio autorius nurodo, jog “...neaišku ar ši paskutinė prielaida yra papildomas, ar ji tik pakartoja reikalavimą, kad trečioji šalis sudaro sandorį pasikliaudama nurodymu...”³²

Jei buvo pateiktas toks nurodymas, atstovaujамasis negalės neigti atstovavimo (atsikirtimų (angl.-estoppel) atstovavimas) ir bus įpareigotas atstovo sudarytais sandoriais tol, kol atstovo veiksmai neperžengs jam suteiktų įgalinimų ribų (numanomas įgalinimas). Kitu atveju turės padengti patirtą žalą.³³ Tokio įgalinimo rezultatas - atstovaujамasis gali būti įpareigotas net jei:

- atstovas neturi faktinių įgalinimų arba;
- atstovavimo sutartis nutraukta arba;
- atstovas veikia už faktinių įgalinimų kuriuos suteikė atstovaujамasis ribų.³⁴

Kitaip tariant, atstovavimas čia grindžiamas „atsikirtimu“ (angl.-estoppel), o ne atstovaujamojo sutikimu. Nepaisant to, trečioji šalis gali įvykdyti sutartį net jei atstovas neturėjo faktinio įgalinimo.

---

³⁰University of London external program: agency [žiūrėta 2011-12-29]. Prieiga per internetą: http://www.londoninternational.ac.uk/current_students/programme_resources/laws/subject_guides/commercial/commercial_ch2.pdf

³¹ Ibid.

³² Ibid.

³³ FRIDMAN, G.H.L. The law of agency Butterworth & Co 1990 m, p.98-100

³⁴ University of London external program: agency [žiūrėta 2011-12-29]. Prieiga per internetą: http://www.londoninternational.ac.uk/current_students/programme_resources/laws/subject_guides/commercial/commercial_ch2.pdf

Jei asmuo buvo atstovaujamojo pristatytas, kaip turintis įgalinimus veikti atstovavimo pagrindais, jis turės įprastinius tam atstovavimui įgalinimus, nepaisant apribojimų, kuriuos atstovaujamas nustato atstovui.

Kaip pavyzdys pateikiama byla *Freeman & Locklyer v Buckhurst Park Properties (Mangal) Ltd [1964] 2QB 480*: K ir H įkūrė kompaniją žemės pirkimui ir pardavimui. K, H ir kiekvieno iš jų kandidatas buvo paskirti direktoriais. Įstatai įpareigojo paskirti generalinį direktorių, tačiau jis nebuvo paskirtas. K nurodė F, architektų kompanijai, atlikti darbus susijusius su žeme, kuriuos jie atliko. Atėjus laikui apmokėti F už atliktus darbus, buvo nutarta, kad kadangi K nebuvo generalinis direktorius, jis neturėjo įgalinimų, leidžiančių pirkti iš F paslaugas, bet jis turėjo numanomus įgalinimus, nes direktorių valdybos žiniomis, jis sudarydamas sandorį elgėsi lyg jis būtų generalinis direktorius ir jo veiksmai įtraukiant ieškovus buvo įprasti generalinio direktoriaus institucijai.³⁵

Taigi, nesvarbu, kad atstovaujamas nedavė leidimo atstovui atlikti tam tikrų veiksmų, bet trečioji šalis pagrįstai buvo įsitikinusi, kad atstovas juos turi, atstovaujamas privalėjo prisiimti pareigas kilusias iš sandorio.

Atstovo nurodymas (pristatymas)

Kaip minėta, vienas iš atstovavimo santykių sukūrimo būdų - atstovo nurodymas (pristatymas) trečiajai šaliai. Šis būdas siejamas su numanomais atstovo įgalinimais. Atstovaujamas turi nurodyti trečiajai šaliai, jog atstovas turi privalomus įgalinimus, reikalingus sudaryti sandorį atstovaujamojo vardu, ir trečioji šalis turi turėti pagrįstą tikėjimą, kad atstovas turi tokius įgalinimus. Bendruoju atveju, jei atstovavimo nurodymas pateikiamas asmens, kuris sakosi esąs atstovu, atstovaujamas nebus įpareigotas trečiajai šaliai, tačiau fiktyvus agentas gali būti atsakinga trečiajai šaliai už atstovavimo garantijos pažeidimą.³⁶

Nurodymas gali būti žodinis ar konkludentinis, įskaitant derybų nurodymus (nukreipimus). Įprastai tylėjimas ar neveikimas nelaikomi atstovavimo patvirtinimu, nebent

---

³⁵ University of London external program: agency [žiūrėta 2011-12-29]. Prieiga per internetą: http://www.londoninternational.ac.uk/current_students/programme_resources/laws/subject_guides/commercial/commercial_ch2.pdf

³⁶ FRIDMAN, G.H.L. The law of agency. Butterworth & Co 1990 m, p.98-100

yra paneigimo pareiga, nors tai reti atvejai. Kaip tokios situacijos pavyzdys pateikiama byla *Spiro v Lintem [1973] 1 WLR 1002*: L neišreiškė savo nuomonės, kai žmona sudarė jo namo pardavimo sutartį. Pirkėjai vėliau patyrė įvairių išlaidų. L dėl savo tylėjimo, nesikišimo neteko galimybės ginčyti savo žmonos teisės parduoti namą.³⁷ Tai nėra komercinės teisės pavyzdys, nes subjektai neatitinka komercinės teisės subjekto reikalavimų, tačiau pagal analogiją taikoma komercinėje teisėje.

Šis pavyzdys parodo, kad esant numanomam atstovavimui trečioji šalis turi remtis bei pasitikėti atstovaujamojo patvirtinimu, nurodymu. Įprastai trečioji šalis šį savo pasitikėjimą parodo sudarydama sutartį. Priešingu atveju galima būtų teigti, kad trečioji šalis apgalvotai veikia savo nenaudai.

Kaip minėta, juridiniai asmenys veikia, sudaro sandorius, tik per atstovus. Paprastai trečiajai šaliai atstovo įgalinimus pateikia kitas tos pačios įmonės atstovas. Jei nurodymas (pristatymas) pateikiamas to paties atstovo, kuris ir sudaro sandorį, tuomet, kaip minėta, bendruoju atveju, atstovaujamas nėra įpareigojamas tokiu sandoriu. Tačiau, nėra jokių priemonių, kurios apsaugotų atstovaujamąjį nuo sutartinės atsakomybės, kai atstovas, turinti įgalinimus (faktinius ar numanomus), nurodo savo paties įgalinimus sudaryti sutartis atstovaujamojo vardu.³⁸

Šis klausimas iškilo byloje *First Energy Ltd v Hungarian International Bank Ltd [1993] 2 Lloyd's Rep 194*. FE norėjo paimti kreditą iš banko ir susitarė su J, kuris buvo vyresnysis vadybininkas banko Mančesterio filiale. FE žinojo, kad J neturi įgaliojimų suteikti kredito paslaugas ir, kad tokias paslaugas gali suteikti tik pagrindinė buveinė. Neteisėtai ir be įgalinimų, J parašė FE, kad pagrindinė buveinė patvirtino kreditą. Teismas nusprendė: kadangi vadybininkas J turėjo numanomus įgaliojimus informuoti FE, kad sprendimas yra priimtas pagrindinės buveinės, tai bankas buvo įpareigotas J laišku, nurodančiu, kad pagrindinė buveinė sutiko suteikti šias paslaugas.³⁹

---

³⁷University of London external program: agency [žiūrėta 2011-12-29]. Prieiga per internetą:

http://www.londoninternational.ac.uk/current_students/programme_resources/laws/subject_guides/commercial/commercial_ch2.pdf

³⁸ Ibid.

³⁹ Ibid.

Šią prielaidą patvirtina byla *Armagas Ltd v Mundogas SA* [1986] AC 717, kur Lordų rūmai atmetė argumentus, kad P nurodė T, jog A turi įgaliojimą atstovauti P vardu, nes A turėjo ne numanomus įgalinimus, bet faktinį įgalinimą imtis sandorio su T. Pabrėžiama, kad jei atstovas turi faktinius įgalinimus, atstovavimo nurodymas nebereikalingas ir neturi reikšmės.

Trečioji šalis negali remtis įrodymu, kad atstovas turi numanomą įgalinimą, kai trečioji šalis žino, ar turi žinoti, kad atstovas neturi faktinių įgalinimų. Tokiu atveju laikoma, kad trečioji šalis negali remtis ir atstovavimo nurodymu (pristatymu). Aukciono pardavimų kataloge buvo nurodyta sąlyga, kad aukcionierius neturi pardavėjo teisių nurodyti ar turtas parduotas. Likus mažai laiko iki pardavimo aukcionierius informavo potencialų pirkėją, kad vietinė valdžia neturi jokių planų susijusių su konkretaus turto panaudojimu. Pirkėjas nusipirko tą turtą, ir po to sužinojo, kad nupirktasis plotas yra vietoje, kuri gali būti įtraukta į lūšnynų „valymo“ programą. Buvo nuspręsta, kad net jei aukcionierius turėjo numanomus įgalinimus teikti tokio pobūdžio informaciją (nors aukcionierius galėjo turėti numanomus įgalinimus tik priimti pasiūlymus), pirkėjas žinojo (ar turėjo žinoti) šią sąlygą ir buvo saistomas jos.⁴⁰

Klaidinantys veiksmai, kurie riboja šalių galimybes atmesti ar apriboti atsakomybes už klaidinimus, neapriboja atstovaujamojo galimybes atmesti ar apriboti atstovo numanomus įgalinimus, pateikti prieštaravimus dėl sutarties dalyko. Kaip pavyzdys šios taisyklės net keliuose šaltiniuose nurodoma byla *Watteau v Fenwick* [1893] 2 QB 346: F viešbučio savininkas paskyrė H vadybininku. Buvo sutarta, kad H leidžiama pirkti tik mineralinį vandenį ir alaus butelius. H buvęs to viešbučio savininkas ir jo vardas, kaip licenzija kabojo virš durų. H užsakė cigarus iš W, o W buvo įsitikinęs, kad H - viešbučio savininkas.⁴¹ Tokioje situacijoje F privalėjo atsiskaityti su W už cigarus, nes jis kaip viešbučio savininkas neužtikrino, kad W nebūtų suklaidintas informacijos nurodytos jo paties viešbutyje. Vidiniai susitarimai trečiosios šalies neįtakoja. Analogiška taisyklė įtvirtinta ir CK 2.185 straipsnyje.

---

⁴⁰ University of London external program: agency [žiūrėta 2011-12-29]. Prieiga per internetą:

http://www.londoninternational.ac.uk/current_students/programme_resources/laws/subject_guides/commercial/commercial_ch2.pdf

⁴¹ Ibid.

Taigi, kai atstovaujamasis (arba atstovas turinti faktinius įgalinimus) nurodo trečiajai šaliai, kad atstovas turi įgalinimus sudaryti sandorį, ir trečioji šalis paskatinama sudaryti sandorį pasitikėdama tuo nurodymu, atstovaujamasis yra įpareigojamas tuo sandoriu. Atstovaujamasis nebus įpareigotas, jei nurodymas, kuriuo pasiklioė trečioji šalis duodamas to atstovo, kuris ir sudaro tą sandorį, nebent tai buvo protingas pagrįstas pasitikėjimas. Galima išimtis iš šios taisyklės, kai esant tam tikroms aplinkybėms, atstovas turi įtvirtintą teisę nurodyti savo paties įgalinimus atstovaujamojo vardu.

Ratifikavimas (Patvirtinimas)

Dar vienas atstovavimo santykių sukūrimo būdas yra sudarytos sutarties patvirtinimas, kitaip ratifikavimas.

Atstovaujamasis yra įpareigojamas sandorio, sudaryto asmens, kuris tariamai veikia kaip atstovas, jei jį ratifikuoja (patvirtina). Tai nėra numanomas atstovavimas, nes atstovas, kaip minėta, neturi teisės nurodyti savo paties įgalinimų. Jei trečioji šalis nutaria tęsti sandorio sudarymą, ji prisiima riziką: ar tariamas atstovas turi reikalingus sandorio sudarymui įgalinimus, bei ar atstovaujamasis patvirtins (ratifikuos) sandorį. Nes, jei nėra nei faktinio atstovavimo, nei atstovavimo patvirtinimo, atstovaujamasis nėra saistomas sandorio, kurį sudaro tariamas atstovas.⁴²

Yra daug priežasčių, kodėl atstovaujamasis gali ratifikuoti tokį sandorį: atstovaujamasis gali būti suinteresuotas tokiu sprendimu, arba nors tas sandoris jo nedomina, tačiau jį patvirtintina tam, kad išlaikytų komercinę reputaciją arba išsaugotų atstovo reputaciją. Tačiau, nustatant ar buvo ratifikavimas, atstovaujamojo motyvas yra nesvarbus.

Nustatyti tam tikri reikalavimai ratifikavimo procedūrai, kad ratifikavimas būtų galiojantis:

- „atstovas turi siekti veikti atstovaujamojo vardu. Toks tikslas turi būti paremtas sutarties sąlygomis ir sutarties sudarymo aplinkybėmis;
- tariamas atstovas turi būti atskleistas trečiajai šaliai sandorio metu. Negali būti jokio ratifikavimo, kai A sudaro sandorį kaip atstovaujamasis. Atstovaujamojo identiteto nebūtina atskleisti, bet turi būti toks jo aprašymas, kad bendroje sumoje būtų sudarytas

---

⁴² FRIDMAN G.H.L. The law of agency Butterworth & Co 1990 m, p.74-96

vaizdas protingo asmens siekiančio laikytis sutarties. Pakanka, jei atstovas nurodo, kad veikia nustatytai asmenų kategorijai, kuriai atstovaujamasis priklauso. Šio identifikavimo reikalavimas pateisinimas tuo, jog civiliniai įsipareigojimai negali būti sukurti, arba pagrįsti, neatskleistais ketinimais.

- trečioji šalis turi tikėti, kad asmuo, su kuriuo jie derasi, turi įgalinimus veikti kito vardu. Kai atstovas teigia, kad sutartis turi būti ratifikuojama, tai nepatenka į ratifikavimo doktriną, nes tai galėtų reikšti, kad sutartis negalios tol, kol atstovaujamasis jos nepatvirtins;
- atstovaujamasis turi būti kompetentingas sudaryti tokią sutartį, tuo metu kai ji sudaroma. Pavyzdžiui, įmonė privalo turėti teisę pagal savo pobūdį sudaryti tokią sutartį, t.y. turėti būtinus leidimus ar licenzijas
- atstovaujamasis turi būti kompetentingas ratifikavimo metu: pvz. Jei P nebeturi reikalingų leidimų ar licenzijų veiklai vykdyti, jis negali ratifikuoti sutarties, net jei sudarant sutartį P tokius leidimus ar licenzijas turėjo. Kadangi ratifikavimas galioja atgal sutarties galiojimo momentui, tai yra argumentas žiūrėti tik į faktą ar atstovaujamasis buvo kompetentingas tuo metu, bet žinoma atstovaujamasis kuriam trūksta kompetencijos (įmonė kuri buvo likviduota arba asmuo kuris neteko protinių gebėjimų) negalės ratifikuoti.
- ratifikuoti reikia per protingą terminą, po tariamo atstovo veiksmo. Protingas terminas nustatomas pagal aplinkybes, bet ratifikuoti galima net ir po to kai atsirado nuostolių. Ratifikavimas gali būti numanomas iš neveikimo per pagrįstą laiko tarpą, nors tikėtina, kad būtų sudėtinga įrodyti, jog neveikimas yra aiškus ketinimas ratifikuoti.⁴³

Formalumi nereikalingi galiojančiam ratifikavimui. Atstovaujamasis laikomas ratifikavusiu, jei tai atliko žinodamas visus faktus, taip pat bus ratifikuota, jei aišku, kad atstovaujamasis nori prisiimti teises ir pareigas, nepriklausomai nuo aplinkybių. Kaip teigia G.H.L. Fridman : ratifikavimas gali būti aiškiai išreikštas ar numanomas iš veiksmų tol, kol tikslas ratifikuoti yra aiškus ir nedviprasmiškas: pvz. atstovaujamasis iškelia bylą trečiajai šaliai dėl sutarties.⁴⁴

---

⁴³ University of London external program: agency [žiūrėta 2011-12-29]. Prieiga per internetą: http://www.londoninternational.ac.uk/current_students/programme_resources/laws/subject_guides/commercial/commercial_ch2.pdf

⁴⁴ FRIDMAN G.H.L. The law of agency Butterworth & Co 1990 m, p.74-96

Įgalinimus turintis atstovas gali ratifikuoti sutartį. Remiantis išdėstyta logika pateikiama gana intriguojanti išvada, kad : „ ... atrodo nėra priežasties kodėl tariamas ratifikavimas atstovo, kuris neturi įgalinimo ratifikuoti, negali būti pats ratifikuotas. „⁴⁵ Tai lyg ir veda į neapibrėžtumą, teisės ir pareigos kylančios iš sutarties, ar dėl sutarties pažeidimo, vis perkeliama kitam asmeniui. Dėl to sudėtingėja trečiosios šalies teisių gynimo procedūra vien jau tuo, kad sudėtingiau nurodyti teisingą atsakovą.

Ratifikavimo efektas:

- „ratifikavimas sukuria tokią situaciją, lyg sandoris būtų sudarytas įgalinimą turinčių šalių, t.y. ratifikavimas - lygiavertis pradiniam įgalinimui;
- atstovaujамasis arba trečioji šalis gali pateikti ieškinį;
- atstovas nebus atsakingas atstovaujамajam už įgaliojimų viršijimą, bei trečiajai šaliai už atstovavimo garantijos pažeidimą.
- atstovui gali būti suteikta teisė gauti atlyginimą iš atstovaujamojo už sudarytą sandorį. Tačiau byloje *Suncorp Insurance and Finance v Milano Assicurazioni SpA [1993] 2 Llloyd's Rep 225* buvo pasiūlyta, kad jei ratifikavimas įprastai panaikina atstovo asmeninę atsakomybę prieš atstovaujамąjį, atstovaujамasis gali ratifikuoti sutartį neatsisakydamas atstovo pareigos pažeidimo, t.y. atstovaujамasis gali patvirtinti sutartį, bet tuo pačiu reikalauti iš atstovo atlyginti patirtus nuostolius.
- kadangi ratifikavimas perkelia šalis į tokią situaciją lyg sutartis sudaryta turint įgalinimus, todėl logiškai jis siejamas su pradinės sutarties sudarymo momentu.“⁴⁶

Neįprasta, paskutiniojo paminėto ratifikavimo efekto, pasekmė buvo pavaizduota byloje *Bolton Partners v. Lambert (1889) 41 Ch D 295*. S akceptavo L ofertą B vardu, tačiau neturėdamas B įgaliojimo. L vėliau atšaukė pasiūlymą ir tik tada B ratifikavo. Buvo laikoma, kad sutartis privaloma L. Jokie kiti argumentai nebuvo pateikti išskyrus tai, kad ratifikavimas reiškia: „ ... lyg atstovas būtų turėjęs įgalinimus sudaryti sutartį sutarties sudarymo momentu“.⁴⁷ Ši taisyklė leidžia atstovaujамajam rinktis ar ratifikuoti sutartį, ar ne,

---

⁴⁵University of London external program: agency [žiūrėta 2011-12-29]. Prieiga per internetą: http://www.londoninternational.ac.uk/current_students/programme_resources/laws/subject_guides/commercial/commercial_ch2.pdf

⁴⁶ Ibid.

⁴⁷ Ibid.

tačiau trečioji šalis tokio pasirinkimo neturi. Ši pozicija grindžiama prielaida, jog trečioji šalis manė, kad yra saistoma sutarties ir jei atstovaujамasis neratifikuoja jos, tai agentas lieka atsakingas už įgalinimų turėjimo garantijos pažeidimą. Tačiau kaip bebūtų, trečiosios šalies rizika yra didesnė nei kitos sandorio šalies.

Be aptartų ratifikavimo sąlygų, yra dar papildomos sąlygos, kurių neišpildžius ratifikavimas negalios :

„Jei kieno nors, ne sutarties šalies, teisėti interesai yra pažeidžiami šia sutartimi, arba neteisėtais veiksmais sutartis laikomas negaliojančia. Neturintis įgalinimų pardavimų atstovas (agentas) sustabdė keliaujančias prekes. Prieš atstovaujамajam ratifikuojant šį veiksma prekės pasiekė pirkėjo bankroto administratorių. Ratifikavimas laikytas neveiksmingu. Iš kitos pusės, kitoje byloje, neturėdamas įgaliojimų solisitorius išdavė šaukimą, šis veiksmas vėliau buvo ratifikuotas, tačiau ratifikuota praleidus privalomus terminus. Laikyta, kad ratifikavimas galiojo.“⁴⁸

Ratifikavus tik dalį sutarties ir atsisakius likusios, laikoma, kad ratifikuota visa sutartis.

Taigi, jei siekiama atstovauti, tačiau neturima įgalinimų, asmuo, kurio vardu veikiama nėra saistomas tokiais sandoriais. Toks neteisėtas veiksmas gali būti vėliau atstovaujamojo ratifikuotas. Bendruoju atveju ratifikavus, laikoma, kad sandoris sudarytas turint tam reikalingus įgalinimus.

Atstovavimas dėl būtinumo

Dėl tam tikrų aplinkybių, atstovavimas gali kilti kaip teisinis būtinumas, taigi atstovas gali savo veiksmais įpareigoti atstovaujамąjį privaloma apimtimi, dėl ekstremalios situacijos, neturėdamas įgalinimų ar be ratifikavimo. Atstovavimas dėl būtinumo gali įpareigoti atstovaujамąjį trečiajai šaliai, ar suteikti atstovui teisę reikalauti atlyginti patirtus nuostolius, ar pateikti gynybos reikalavimus. „Teismai nenoriai pripažįsta atstovavimo dėl būtinumo egzistavimą, nes taip pripažįstamos pareigos asmens, kuris nedavė savo sutikimo veiksams,

---

⁴⁸ University of London external program: agency [žiūrėta 2011-12-29]. Prieiga per internetą: http://www.londoninternational.ac.uk/current_students/programme_resources/laws/subject_guides/commercial/commercial_ch2.pdf

kurie jo vardu atlikti. Tokioje situacijoje asmuo tampa visiškai priklausomas nuo aplinkybių ir negali išreikšti savo valios.“⁴⁹

Taigi, gana retos situacijos, kai pripažįstamas atstovavimas dėl būtinumo. Stengiamasi situaciją interpretuoti kaip atstovavimo formą, kurioje nėra pasyvios atstovaujamojo pozicijos vidiniuose atstovavimo santykiuose.

Jis pripažįstamas, kai išpildomos kelios sąlygos:

- “P turtas turi būti A valdomas (turimas) dėl egzistuojančių teisinių aplinkybių, pvz. sutartinis nurodymas. Negalioja asmens paaiškinimai, tokie kaip daikto radimas.
- A negali gauti savininko nurodymų, o veiksmus reikia atlikti skubiai. Nepakanka A nurodyti, kad P turtas sukelia sunkumų ar nepatogumų.
- A veiksmai paremti gera valia, ir tie veiksmai komerciškai protingi, proporcingi ir atliekami P interesais.”⁵⁰

Chrestomatiniu atstovavimo dėl būtinumo pavyzdžiu laikoma laivo kapitono situacija, kadangi ji idealiai atitinka visas atstovavimo dėl būtinumo sąlygas. Pirmos dvi yra objektyvūs faktai: laivas jūroje yra paprastai ne kapitono nuosavybė, tačiau jam patikėta jį valdyti, ekstremalioje situacijoje sudėtinga laiku gauti laivo savininko leidimą priimtam sprendimui patvirtinti, todėl laivo kapitonas veikia savo nuožiūra. Tik trečioji sąlyga gali būti vertinama subjektyviau ir objektyviau požiūriais nustatant ar atlikti kapitono veiksmai priskiriami atstovavimui dėl būtinumo, t.y. ar veikta kompetentingai remiantis kapitonui privalomais įgūdžiais, bei ar veiksmai atitinka atstovaujamojo interesus.

Kaip minėta, retai pripažįstamas atstovavimas dėl būtinumo, tačiau “... daugelis situacijų, kurios laikomos atstovavimo dėl būtinumo atvejais, gali būti priskiriamos numanomam faktiniam atstovavimui, arba numanomai sutarties sąlygai, restitucijos taikymo atvejui.”⁵¹ Pvz. „Sąlyga, kad A valdo P turtą, kyla iš teisėtų aplinkybių, gali reikšti, kad pareiga grąžinti išlaidas kyla iš numanomos sutarties sąlygos labiau nei iš atstovavimo dėl būtinumo. „⁵²

---

⁴⁹ FRIDMAN, G.H.L. The law of agency Butterworth & Co 1990 m, p.74-96

⁵⁰ University of London external program: agency [žiūrėta 2011-12-29]. Prieiga per internetą: http://www.londoninternational.ac.uk/current_students/programme_resources/laws/subject_guides/commercial/commercial_ch2.pdf

⁵¹ Ibid.

⁵² Ibid.

Kadangi praktikoje pagrįsti būtinumo sąlygą yra sunku, ypač jei sandoris yra atstovaujajam nenaudingas ar nepageidaujamas, tai racionaliau šalių teises ir pareigas nustatinėti grindžiant labiau formaliom atstovavimo sukūrimo prielaidom.

Atstovavimo santykių šalių teisės ir pareigos

Kokia bebūtų atstovavimo santykių sukūrimo forma, pagrindinės atstovo ir atstovaujamojo teisės bei pareigos išlieka tokios pačios. Jas aktualu aptarti, nes šių pareigų nesilaikymas gali nulemti atstovavimo santykio negaliojimą ar nuginkijimą.

Atstovo pareigos:

Pareigos kildinamos iš susitarimo:

Išreikštas ir numanomas įpareigojimas:

Atstovavimo santykiai grindžiami bendru sutarimu, taigi ir pareigos bei teisės dažnai sutariamos, arba įtvirtinamos sutartyje, aiškiais ar numanomomis jos sąlygomis. Kai sudaroma rašytinė sutartis su aiškiai nurodytomis sąlygomis, šios sąlygos diktuoja vidinių santykių tarp atstovo ir atstovaujamojo įsipareigojimus. Kai nėra jokių, arba nėra svarbių aiškiai nurodytų sąlygų, tos pareigos nustatomos pagal teisės, taikomos atstovo ir atstovaujamojo santykiams, taisykles.⁵³

Atlikimas:

Kai yra sutartinis atstovavimas, atstovas privalo atlikti tai, ką jis įsipareigojo atlikti. Daugumoje atveju tai - įsipareigojimas laikytis sutarties, kurią atstovas sudarė su atstovaujamoju. Neteisėto įsipareigojimo atstovas neprivalo laikytis.

Kai atstovavimas yra nesutartinis, arba yra susitarimas atstovauti, bet jis neatlygintinas, tai atstovas neprivalo įvykdyti įsipareigojimo ir tai nebus pažeidimas, nors bus laikomas atsakingu už aplaidumą vykdant pavedimą. Tokiu atveju keliamas informavimo pareigos klausimas. „, Anot Powel - informuoti privalo per protingą terminą, kitaip kyla atsakomybė už aplaidumą. Tai sunku suderinti su nusistovėjusia praktika, kad atsakomybė už neveikimą nekyla, nebent toks aplaidumas prilyginamas ne neveikimui, bet piktnaudžiavimui, už kurį atsakomybė jau kyla.“⁵⁴ Taigi atstovas negaunantis naudos iš

---

⁵³ FRIDMAN, G.H.L. The law of agency. Butterworth & Co 1990 m, p.139

⁵⁴ Ibid., p.140

atstovavimo veiklos, neprivalo įvykdyti pavedimo, bet privalo užtikrinti, kad atstovas nepatirtų nuostolių dėl pavedimo neatlikimo, informuodamas jį apie pavedimo nevykdymą. Kitu atveju tai bus laikoma piktnaudžiavimu.

Taigi, jei atstovas, kuris ir neprivalo veikti, tačiau savo neveikimu padaro žalą atstovaujajam, gali būti pripažintas piktnaudžiaujančiu ir atlyginti atstovaujajam žalą.

Paklusnumas:

Atstovas, vykdydamas atstovaujamojo pavedimus, turi veikti pagal suteiktus įgalinimus. Jie privalo paklusti instrukcijoms nurodytoms aiškiai išreikštuose įgalinimuose (tiek kiek jie yra teisėti), laikytis bendrų jo veiklai privalomų taisyklių, tai yra tų kurių privalu laikytis pagal numanomą įgalinimą; bei privalo veikti pagal prekybos, ar kitus papročius, kurie gali būti taikomi vykdant pavedimą, kai veikiama pagal įprastinius įgalinimus. Tačiau, kai nėra sutarimu įtvirtintų taisyklių ar paprotinių veiklos taisyklių, pagrindinis dėmesys kreipiamas į atstovaujamojo naudą. Tol, kol atstovo veikla yra naudinga atstovaujajam, atstovas gali veikti savo nuožiūra.⁵⁵

Rūpinimasis ir įgūdžiai:

Visi atstovai privalo rūpestingai atlikti pavedimus, nesvarbu ar tai sutartinis ar neatlygintinas atstovavimas. Tačiau atstovų veikiančių už atlygį ir atstovų negaunančių užmokesčio rūpestingumo pareiga šiek tiek skiriasi.

Sutartinio atstovavimo atveju, rūpestingumo standartu laikomi įgūdžiai, kuriuos toks atstovas paprastai turi ir naudoja. „Tol, kol jis elgiasi laikydamasis įprastinio atliekamai veiklai rūpestingumo ir įgūdžių, bei veikia įprastiniu būdu, koks yra tikėtinas iš atstovo atliekančio tokį pavedimą, atstovui nekils atsakomybė už nerūpestingumą, net jei jo pastangos neatnešė naudos.“⁵⁶ Tad atstovui laikantis instrukcijų, jis nebus laikomas pažeidžiančiu susitarimą, net jei atliekami veiksmai neatneša naudos atstovaujajam, nebent jis turėjo pareigą, dėl savo užimamos pozicijos, patarti atstovaujajam kokias instrukcijas jis turėtų duoti.

---

⁵⁵ University of London external program: agency [žiūrėta 2011-12-29]. Prieiga per internetą:

http://www.londoninternational.ac.uk/current_students/programme_resources/laws/subject_guides/commercial/commercial_ch2.pdf; FRIDMAN, G.H.L. The law of agency Butterworth & Co 1990 m, p.141-142

⁵⁶ FRIDMAN G.H.L. The law of agency Butterworth & Co 1990 m p.144

Kai apmokamas atstovas kaltas dėl nerūpestingumo, tai bus laikoma atstovavimo sutarties pažeidimu. Taip pat kyla kaltojo pareiga atlyginti nuostolius atsiradusius dėl nerūpestingumo.

Tačiau atstovų veikiančių neatlygintinai pareigos traktuojamos šiek tiek kitaip.

Klasikinis modelis – atstovas privalo rūpintis tiek, kiek protingas žmogus rūpintųsi savo paties reikalais, bei tiek, kiek įgūdžių reikia konkrečiai veiklai atlikti. Kitai žodžiais tariant, asmuo, kuris neturi tam reikalingų įgūdžių, privalo taip rūpintis, kaip rūpintųsi savo labui. Jie jis turi įgūdžių įprastai reikalingų tokiai veiklai atlikti pagal prekybos, verslo ar profesijos taisykles, tada jis privalo panaudoti savo žinias, kurias paprastai toks atstovas turi.⁵⁷

Anot G.H.L. Fridmano, didelio neatsargumo sąvoka, lyginant su nekvalifikuotu nerūpestingumu už kurį apmokamas atstovas laikomas atsakingu, atrodo pernelyg sudėtinga. Jis teigia, kad reikia kažko daugiau nei įgūdžių stokos, kad neapmokamas atstovas būtų laikomas atsakingu už piktnaudžiavimą atliekant pavedimą. Apmokamas atstovas privalo turėti ir naudoti tam tikrus įgūdžius, nustatomus pagal tai, kokius įgūdžius tokie atstovai turi – **objektyvus atsakomybės testas**. Neapmokamas atstovas neprivalo turėti įgūdžių, jis tik privalo elgtis įprastai rūpestingai, paliekant atstovaujamajam spęsti ar pakankamai rūpestingai elgtis – **subjektyvus atsakomybės testas**. Rūpestingumo standartas tokiu atveju priklauso išskirtinai nuo asmens. Taigi, neapmokamas atstovas nebus atsakingas už neveikimą, tačiau jis atsakingas už piktnaudžiavimą.⁵⁸ Lietuvos teisėje, manau, tai būtų traktuojama kiek kitaip. Pagal draudimo piktnaudžiauti savo teise principą nors ir negaunantis atlygio atstovas privalo remtis savo turimais įgūdžiais.⁵⁹ Piktnaudžiavimas laikomas sąžiningumo priešingybe. „Subjektyviuoju požiūriu sąžiningumas nusako asmens psichikos būklę konkrečioje situacijoje. Jis nustatomas analizuojant atsakymą į klausimą, ar

---

⁵⁷ FRIDMAN, G.H.L. The law of agency. Butterworth & Co 1990 m p.144

⁵⁸ FRIDMAN, G.H.L. The law of agency. Butterworth & Co 1990 m, p.144-147

⁵⁹ BARANAUSKAS, E., KARULAITYTĖ-KVAINAUSKIENĖ, I., KIRŠIENĖ, J., PAKALNIŠKIS, V., PAPIRTIS, L.V., PETRAUSKAITĖ, D., RUŠKYTĖ, R., VITKEVIČIUS, P., Civilinė teisė bendroji dalis. Vilnius: Mykolo Romerio universitetas 2008 m., p. 76-77

asmuo galėjo ką nors žinoti, daryti ar nedaryti, atsižvelgiant į jo amžių, išsimokslinimą, išprusimą, gyvenimo patirtį, faktines bylos aplinkybes ir t.t.“⁶⁰

Lietuvos teismų praktikoje pabrėžiama, kad atstovaujамasis galėtų pasitikėti atstovu, keliamas atstovo sąžiningumo reikalavimas. Vertinant atstovo veiksmus, sąžiningumas išskiriamas į sąžiningumą objektyviaja ir sąžiningumą subjektyviaja prasme:

„Objektyviaja prasme sąžiningumas reiškia reikalavimą elgtis protingai, rūpestingai, teisingai, laikantis *bonus pater familias* elgesio standarto; vertinant asmens sąžiningumą objektyviu požiūriu reikia nustatyti tai, ką jis turėjo žinoti. Subjektyviu požiūriu sąžiningumas vertinamas per asmens vidinį santykį su realybe – tai, ką jis galėjo žinoti“⁶¹

Tad nepriklausomai ar atstovas gauna atlygį ar ne, pagal sąžiningumo principą, jis privalo naudoti savo turimus įgūdžius, kad nebūtų padaryta žala atstovaujамajam.

Įgaliojimų neperdavimas:

Asmeniškai atstovas privalo atlikti pavedimą. Santykiai tarp atstovo ir atstovaujамojo yra konfidencialūs: atstovaujамasis parodo pasitikėjimą pasirinkdamas atstavą. Taigi atstovo pareiga yra pateisinti suteiktą pasitikėjimą ir dėl to veikti asmeniškai, nebent sutartimi ar įstatymu yra leidžiamas perįgaliojimas. Kitu atveju tai bus pareigos pažeidimas.

Bendra taisyklė, kad perįgaliojimas nė kiek neįtakoja atstovo ir atstovaujамojo sudarytos sutarties, tai yra atstovo ir atstovaujамojo sudaryta sutartis įtvirtina pareigas ir teises tarp atstovo ir atstovaujамojo, o perįgaliojimas sieja išskirtinai atstavą ir perįgaliotą asmenį.⁶²

Iš kitos pusės, net jei atstovaujамojo ir perįgaliojo asmens niekas nesieja, ir negalimas atlyginimas už tariamą sutarties pažeidimą, tačiau už deliktinį pažeidimą atsakomybė išlieka. „Pvz. jei P prekes perduoda A, o A prekes perduoda T (pagal T ir A sutartį, pagal kurią T turi atlikti tam tikrus veiksmus susietus su perduotomis prekėmis, tuomet T gali būti atsakingas P jei prekės buvo pamestos ar sugadintos dėl T nerūpestingumo.“⁶³

Pagarba atstovaujамojo vardui:

---

⁶⁰ LR Civilinio kodekso komentaras, Antroji knyga asmenys. Vilnius: UAB „Justitia“, 2002 m, p.77

⁶¹ Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Civilinių bylų skyriaus 2008 m. gruodžio 23 d. nutartis civilinėje byloje A. V. v. J. J., Š. Č. Nr. 3K-3-614/2008, kat. 21.4.2.7; 28.1 (S)

⁶² FRIDMAN, G.H.L. The law of agency . Butterworth & Co 1990 m, p.147-154

⁶³ FRIDMAN, G.H.L. The law of agency. Butterworth & Co 1990 m, p.151

Atstovas negali neigti daiktų, pinigų, ar žemės kuriuos jis valdo atstovaujamojo vardu priklausymo atstovaujajam. Atstovo valdymas yra atstovaujamojo valdymas, įskaitant valdymą įgyjant daiktą įgyjamąja senatim.

Išimtis – jei trečioji šalis turi teisę į atitinkamą turtą atstovas gali atiduoti nuosavybę šiai trečiajai šaliai ar imti valdyti trečiosios šalies vardu. „Pvz. Atstovaujamasis neteisėtai areštavo X prekes (daiktus) ir perdavė juos atstovui (aukcionieriui), pastarasis gali sugražinti juos X prieš atstovaujamojo valią, kai jis sužino tiesą.“⁶⁴ Jei atstovas prieš prisiimdamas valdyti atstovaujamojo nuosavybę, žinojo, kad nuosavybės teisė yra ginčijama negali pasinaudoti šia išimtimi ir negali veikti prieš atstovaujamojo valią.

Pareiga atsiskaityti:

Atstovas turi perduoti atstovaujajam viską, ką yra gavęs veikdamas atstovaujamojo vardu.

„Ši sutartinė, ar kvazi sutartinė pareiga išlieka net jei pinigų suma yra ginčijama kito asmens, įskaitant atstovą, kuriam atstovaujamojo kreditorius skolingas. Ši pareiga išlieka net jei sandoris už kurį apmokėta yra niekinis ar neteisėtas.“⁶⁵

Ši pareiga pabrėžiama ir Lietuvos teismų praktikoje:

“Esant atstovavimo santykiams įstatymas įtvirtina atstovo pareigą atsiskaityti atstovaujajam už viską ką jis yra gavęs vykdydamas pavedimą (CK 2.150 straipsnis), prekybos agentas ar prokūristas pasibaigus sutarčiai privalo gražinti atstovaujajam visą pastarojo turtą (CK 2.156, 2.183 straipsniai), pagal pavedimo sutartį veikiantis įgaliotinis privalo pateikti ataskaitą ir gražinti viską, ką yra gavęs pagal sutartį (CK 6.764 straipsnio 4 dalis). Esant bet kokios rūšies atstovavimo santykiams yra įtvirtinta atstovo pareiga atsiskaityti su atstovaujamoju ir gražinti turtą, kuris yra gautas dėl atstovavimo ar pagal pavedimą.”⁶⁶

Lojalumas (išsamus informavimas):

Kai atstovo asmeniniai interesai gali įtakoti veiklą ar veiklas atliekamas atstovaujamojo vardu, atstovas privalo atskleisti materialias aplinkybes, kad atstovas

---

⁶⁴ FRIDMAN, G.H.L. The law of agency. Butterworth & Co 1990 m, p. 154

⁶⁵ Ibid., p. 156

⁶⁶ Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Civilinių bylų skyriaus 2007 m. spalio 10 d nutartis civilinėje byloje A. Ž. firma v. V. K. Nr. 3K-3-391/2007, kat. 28.1; 114.1; 114.5

turėdamas visą informaciją galėtų apsispręsti ar sutikti su atstovo veiksmais. Kai tai neatliekama, atstovaujамasis gali anuliuoti sandorį, ir pareikalauti atlygio, kurį atstovas gavo iš šio sandorio. Taip pat atstovas negali atstovauti dviejų sandorio šalių, atstovo ir trečiosios šalies, nebent tokiam atstovavimui sutikimus davė tiek atstovaujамasis, tiek ir trečioji šalis.⁶⁷

Slaptas pelnas:

Negali atstovas kitaip pelnytis iš savo atstovavimo veiklos, kaip tik gaudamas sutartą atlygį iš atstovaujамоjo. Pareiga atsiskaityti už visus „slaptus“ pelnus. Informacijos neatskleidimas bus laikomas atstovavimo sutarties pažeidimu ir atims teisę į komisinius tiek, kiek jis atsakingas už pažeidimą. „Slaptu“ pelnu laikoma finansinė nauda, kurią atstovas gauna apart atlygio už atstovavimą iš atstovaujамоjo, tai yra ir atlygis už bendradarbiavimą, atliekant veiksmus ne būtinai atstovaujамоjo naudai, kurį sumoka trečioji šalis.⁶⁸

Iš kitos pusės, jei atstovaujамasis žino apie pelną, kurį atstovas gauna ir tam neprieštarauja, tai toks atstovo pelnas bus teisėtas, kadangi jis nebebus slaptas.

Kaip minėta, atstovą ir atstovaujамąjį sieja fiduciariniai santykiai. Visos išvardintos atstovaujамоjo pareigos ir kildinamos iš atstovaujамоjo pasitikėjimo atstovu sąlygos, siekiant apibrėžti bei suvienodinti kriterijus, kada atstovas nebetenka atstovaujамоjo pasitikėjimo. Sudarius atstovavimo sutartį pasitikėjimas sureikšminamas, kadangi sukeltas nepasitikėjimas yra sutarties pažeidimas, kuris gali būti žalos atlyginimo sąlyga. Ikisutartiniuose santykiuose pasitikėjimas ar nepasitikėjimas yra tik sutarties sudarymo ar nesudarymo sąlyga, kurią paprastai vertina atstovaujамasis individualiai, nebent atstovavimo santykiai kyla įstatymo pagrindu.

Atstovavimo santykiai susiję su komplektu pareigų, tačiau esmė yra viena – atstovo asmeniniai interesai negali kirstis su veikla kurią jis atlieka atstovaujамоjo naudai.

---

⁶⁷ University of London external program: agency [žiūrėta 2011-12-29]. Prieiga per internetą: http://www.londoninternational.ac.uk/current_students/programme_resources/laws/subject_guides/commercial/commercial_ch2.pdf

⁶⁸ Ibid.

Atstovaujamojo pareigos

Atlyginimas:

Sutartinė pareiga:

Pati svarbiausia atstovaujamojo pareiga atlyginti atstovaujajam už teikiamas paslaugas. Pareiga sumokėti atstovaujajam komisinius kyla tik tada, kai sukuriama realiaja ar numanoma sutartimi tarp atstovaujamojo ir atstovo. Kaip jau minėta, atstovavimo santykiai sukuriami abipusiu atstovaujamojo ir atstovo sutarimu, bei gali būti neatlygintini. Visada kyla klausimas, ar agentas veikia neatlygintinai, ar apmokėjimo sutarimas buvo aiškiai įtvirtintas ar numanomas iš šalių santykių.⁶⁹

Potekstė tokio susitarimo gali priklausyti nuo to, kas protinga tokiomis aplinkybėmis, ypač kalba kurią naudoja šalys. Kai nėra nustatytos apmokėjimo sąlygos, pagal aplinkybes galima spręsti, ar atlygis turi būti mokamas.

Kai šalys sutarty išdėsto apmokėjimo sąlygas, jų privalu laikytis, nebent pati sutartis yra niekinė, arba išdėstytos apmokėjimo sumos nustatymo sąlygos yra neaiškios.

Atlyginama, tik kai uždirbta:

Net jei aiškiai ar numanomai sutarta, kad atstovaujamas mokės atlygį, ši pareiga egzistuoja tik jei atstovas užsidirbo. Tai reiškia, kad atstovas turi būti kryptingas, veikti efektyviai. „Atstovas turi pateikti ne tik tai, kad jis įvykdė pavedimą, bet ir tai, kad rezultatas pasiektas ne dėl savaimės susiklosčiusiu aplinkybių, bet jo pastangų dėka.“⁷⁰

Išmokos nepriklausomumas nuo naudos:

Atlygio apmokėjimui nėra svarbu, kad atstovaujamas negavo jokios naudos iš atstovo veiksmų. Tol, kol atstovas atlieka tai, ką jis buvo įpareigotas atlikti, ir nėra atsakingas dėl to, kad atstovaujamas negavo naudos, pastarasis privalės sumokėti sutartą atlygį.

„Atstovas neturės teisės į komisinius, jei neatliko to, kas buvo sutarta, net jei atstovaujamas trukdė tai atlikti, tol, kol atstovaujamojo elgesys yra teisėtas pagal sutartį. Jei yra sutarimas, kad atstovaujamas netrukdyt atstovui vykdamas įgaliojimą, tai atsakomybė už šios pareigos pažeidimą, bus žalos, lygios negautų komisinių dydžiui, atlyginimas.“⁷¹

---

⁶⁹ FRIDMAN, G.H.L. The law of agency. Butterworth & Co 1990 m, p.169-171

⁷⁰ Ibid., p. 171-173

⁷¹ Ibid., p.174

Atlygio nemokėjimo sąlygos yra dvi:

1) Jei sandoris, kurį sudarė atstovas atstovaujamojo vardu yra neteisėtas, tai atstovas neturi teisės į atlygį. Bet pareiga apmokėti priklauso nuo to ar atstovas žinojo, kad įpareigojimas yra neteisėtas.

2) Atstovas negalės gauti atlygio jei jis veikė pažeisdamas savo sutartines pareigas, ar padarė kitus nusižengimus. Bet atstovas gali gauti atlygį, net jei veikė neteisėtai, jei yra galimybė atskirti neteisėtą veiklos dalį nuo teisėtos.

Kompensacija:

Atstovaujamojo pareiga išmokėti kompensaciją atstovui dėl nuostolių, įsipareigojimų ir išlaidų, patirtų vykdant įpareigojimą, gali būti aiškiai nurodyta sutartyje. Bet dažniausiai ji yra numanoma. Šios pareigos apimtis priklauso nuo šalių sutarimo ir veiklos, kurią atstovas įgalintas atlikti.

„Tam, kad gauti kompensaciją, atstovas turi veikti pagal išreikštą, numanomą ar įprastinį įgalinimą. Teisė į kompensaciją negalės būti įgyvendinta, jei atstovas veikė neteisėtai, pažeisdamas savo pareigas, ar neapdairiai.“⁷²

Taigi pagrindinės atstovaujamojo pareigos susijusios su vidiniais atstovavimo santykiais yra siejamos su apmokėjimu. Gali būti numatomos ir papildomos pareigos, priklausančios nuo atstovo veiklos specifikos. Išorinio atstovavimo santykio pareigos priklauso nuo sudaryto sandorio.

Atstovavimo rūšys

Teorijoje išskiriamos dvi atstovavimo rūšys: bendrasis atstovas ir specialus atstovas

„Bendrasis atstovas veikia įprastomis atstovavimo sąlygomis, specialus atstovas turi įgaliojimą konkrečiai veiklai kuri nėra būdinga to tipo atstovams atlikti. Advokatas galėtų būti laikomas bendruoju atstovu teikdamas teisinės paslaugas, ir specialus atstovas, jei klientas įpareigoja parduoti namą.“⁷³ Taigi atstovavimo rūšis priklauso ne nuo atstovo pareigų ar profesijos, tačiau nuo atstovui suteikiamų įgalinimų. Nepriklausomai nuo to,

---

⁷² University of London external program: agency [žiūrėta 2011-12-29]. Prieiga per internetą:

http://www.londoninternational.ac.uk/current_students/programme_resources/laws/subject_guides/commercial/commercial_ch2.pdf

⁷³ Ibid.

kokios rūšies atstovavimas yra, šalims galioja vienodos teisės bei pareigos. Pagrindinis skirtumas, kad esant specialiam atstovavimui šalys suinteresuotos griežčiau nustatyti įgalinimų ribas, nes esant vienkartiniam bendravimui sunku užtikrinti fiduciarinius santykius, be to ir pati įgalinimu apimtis nėra plati. Bendrojo atstovavimo situacijoje daugia pasikliaunama numanomais atstovo įgalimais, ar privalomais pagal profesiją ir pareigas, nes ilgalaikius ar plačių ribų įgalinimus sudėtinga apibrėžti sutartimi.

LR CK įtvirtintos komercinio atstovavimo formos

LR CK išskiriamos dvi komercinio atstovavimo formos: prekybos agentų atstovavimas - nepriklausomų nuo atstovaujamojo fizinių ar juridinių asmenų atstovavimo specifika, ir prokūra – įgaliojimas kuriuo suteikiama teisė juridinio asmens darbuotojui ar nepriklausomam asmeniui atlikti teisinius veiksmus. CK normos, reguliuojančios komercinio atstovavimo santykius, yra specialios lyginant su bendrai pateiktom atstovavimo santykių normom. Taigi bendrosios normos taikomos tiek, kiek santykių nereguliuoja specialiosios normos.

Prekybos agentas

Prekybos agentų, kaip komercinių atstovų svarba išaugo suintensyvėjus tarptautinei prekybai. Įmonėms plečiant savo prekių rinkas, prekybos agentų atstovavimas pasirodė esąs mažiausiai pradinių investicijų reikalaujantis, bei mažiausiai ribojantis atstovaujamąjį būdas. Kaip minėta praėjusio amžiaus antrojoje pusėje vyko komercinės teisės unifikavimas.

Atstovavimo teisė unifikuota 1983 UNIDROIT Ženevos konvencija Atstovavimo tarptautinėje prekyboje. Kaip teigiama knygos “Transnational commercial law” autorių: „...ji nukreipta išorinių atstovavimo santykių reguliavimui, bet nenagrinėja vidinių atstovavimo santykių. O 1986 ES direktyva dėl nepriklausomų prekybos agentų reguliuoja vidinius atstovavimo santykius, bet ne išorinius.“⁷⁴

---

⁷⁴ GOODE, R., KRONKE, H., MC KENDRICK, E.Mc, WOOL J. Transnational commercial law. Oxford University Press 2007, p. 322

Taikant 1983 UNIDROIT Ženevos konvenciją pagrindinis neaiškumas kilo kontinentinėje teisėje nustatant tiesioginį ir netiesioginį atstovavimą. „Atstovavimas yra „tiesioginis“, kai atstovas ir atstovaujамasis, susitaria, kad atstovas veiks atstovaujamojo vardu ir interesais derėdamasis su trečiąja šalimi. „Netiesioginis“ atstovavimas, kai atstovaujамasis įgalina atstovą sudaryti sandorius savo interesais, bet atstovo vardu, taip, kad atstovui, o ne atstovaujамajam, tenka sutartinės teisės ir pareigos (tačiau atstovas lieka atskaitingas atstovaujамajam). Šio atstovavimo pavyzdys yra komisyonierius.“⁷⁵

Bendrosios teisės valstybėse painiava kilo dėl atskleisto (angl.-disclosed) ir neatskleisto (angl.-undisclosed) atstovavimo. Atskleistas atstovavimas paralelinis tiesioginiam atstovavimui, bet undisclosed atstovavimas nėra tapatus netiesioginiam atstovavimui, dėl vieno svarbaus požymio: atstovaujамasis, su tam tikrais suvaržymais, gali bylinėtis su trečiąja šalimi. „12 konvencijos skyrius įtvirtina, kad kai atstovas veikia pagal suteiktus įgalinimus ir trečioji šalis žino, ar privalo žinoti, kad asmuo veikia kaip atstovas, pagrindiniai sutartiniai santykiai sudaromi tarp trečiosios šalies ir atstovaujamojo.“⁷⁶ Iš esmės, išplėsta tiesioginio atstovavimo forma, nes nebereikia atstovui pristatyti, kad jis veikia atstovaujamojo vardu, ir pakeičia tai testu ar trečioji šalis žino ribas, kuriose atstovas veikia.

„Situacijas, kai trečioji šalis nežino, ir neturėtų žinoti, kad asmuo veikia kaip atstovas, reguliuoja 13 straipsnis, kuris derina kontinentinės ir bendrosios teisės taisykles. Iš kontinentinės teisės įtvirtinta taisyklė, kad tokiu atveju įpareigojami tik atstovas ir trečioji šalis, o iš bendrosios teisės paimta dalis - jei atstovas neįvykdo savo įsipareigojimų atstovaujамajam ar trečiajai šaliai, jie gali, su išlygom, teistis tiesiogiai.“⁷⁷

Išimtis, kai atstovaujамasis ratifikuoja atstovo veiksmus, kuriems jis neturėjo įgaliojimo.

Kalbant apie minėtąją ES direktyvą, kiekviena ES valstybė narė turėjo daugiau ar mažiau privalomąją tvarką pritaikyti savo teisinį reguliavimą pagal direktyvos sąlygas, tačiau Anglijoje ji įnešė bene ženkliausius pasikeitimus. Kaip yra pažymėjęs Michael Wendler: „Ši

---

⁷⁵ GOODE, R., KRONKE, H., MC KENDRICK, E.Mc, WOOL J. Transnational commercial law. Oxford University Press 2007,p 320

⁷⁶ Ibid., p. 332

⁷⁷ Ibid.

direktyva, didžiąja dalimi buvo sukurta Vokietijos teisės pagrindu ...⁷⁸ Taigi kontinentinės teisės tradicijos valstybės keitė nacionalinę teisę mažiau, o bendrosios teisės tradicijos valstybėms teko diegti daugiau naujovių.

Anglijoje laikyta, kad atstovaujamas yra tas asmuo, kurio interesus reikia saugoti, o ne atstovas. Nes atstovaujajam tenka teisės ir pareigos iš sandorio kurį sudaro atstovas. Direktyva gi gina prekybos agento interesą gauti atlygį už padidintą atstovaujamojo prekių rinką, ir to atlygio pastovumą, tai yra, saugo, kad atstovaujamas gavęs pirkėjų kontaktus neimtu prekiauti tiesiogiai, be atstovo. Atstovas turi teisę į atlyginimą ir kompensaciją. Direktyva įtvirtino taisykles, pagal kurias nebūtina atstovavimo sutartyje nurodyti atlyginimo ar kompensavimo prievolės, jos tapo privalomos pagal įstatymą.⁷⁹

Lietuvoje naudojama prekybos agento samprata nurodyta CK 2.152 str.:

„ Prekybos agentu laikomas nepriklausomas asmuo, kurio pagrindinė ūkinė veikla – nuolat už atlyginimą tarpininkauti atstovaujajam sudarant sutartis ar sudaryti sutartis atstovaujamojo vardu ir atstovaujamojo sąskaita ”.

CK prekybos agento veiklą reglamentuojantys straipsniai įtakoti ES direktyvos 86/653/EEB. ETT konstatavęs:

“... neginčijama, kad direktyva siekiama suderinti su komercinio atstovavimo sutarties šalių teisiniais santykiais susijusių valstybių narių teisę. Taigi pirmiausia direktyva siekiama apsaugoti prekybos agentus jų santykiuose su atstovaujamaisiais, ir dėl to 13–20 straipsniuose įtvirtinamos taisyklės, kurios reglamentuoja komercinio atstovavimo sutarties sudarymą ir galiojimo pabaigą (minėto sprendimo *Honyvem Informazioni Commerciali* 18 ir 19 punktai).”⁸⁰

Direktyvoje 86/653/EEB prekybos agentas apibrėžiamas kaip: „ ... savarankiškai dirbantis tarpininkas, kuris turi įgaliojimą derėtis dėl prekių pardavimo arba pirkimo kito

---

⁷⁸ WENDLER, M. Key aspects of German bussiness law. 2006, p.165 [interaktyvus] Internetinė prieiga: <http://www.springerlink.com/content/x72467/?p=ab021c02e43d4d91b6cceed419d31861&pi=0#section=421454&page=1>

⁷⁹ GOODE, R., KRONKE, H., MC KENDRICK, E.Mc, WOOL, J. Transnational commercial law. Oxford University Press 2007, p. 322

⁸⁰ Europos Teisingumo Teismo 2007 m. birželio 18 d. Sprendimas Byloje C-348/07 dėl *Landgericht Hamburg* (Hamburgo apygardos teismas) (Vokietija), kuri Teisingumo Teismas gavo 2007 m. liepos 27 d., pagal EB 234 straipsnį pateikto prašymo priimti prejudicinį sprendimą byloje

asmens (toliau – atstovaujamas) naudai arba derėtis ir sudaryti tokius sandorius tokio atstovaujamojo naudai ir jo vardu.”⁸¹

Reikia pažymėti, kad LR CK pateiktas prekybos agento apibrėžimas, taikant nacionalinę teisę prie ES teisės, gana ženkliai buvo pakeistas 2004 m. balandžio 30 d. pagal 1986 m. gruodžio 18 d. Tarybos Direktyva 86/653/EEB. Iki pakeitimo prekybos agentu buvo laikomi asmenys, kurie sudarinėja sutartis ne tik atstovaujamojo, bet ir savo vardu. O tai reiškia, kad sutartimi atstovas sukuria teises ir pareigas ne atstovujamajam, bet sau, kadangi jis yra sutarties šalis. Tai atitinka „netiesioginio“ atstovavimo sąlygas. Po pakeitimo, prekybos agentu laikomi tik sudarantys sutartis atstovaujamojo vardu ir atstovaujamojo sąskaita.

Taip pat po pakeitimo neliko sąlygos buvusios CK 2.152 straipsnio 1 dalies pirmojo sakinio pabaigoje, nurodančios sutarties sudarymą dėl atstovaujamojo interesų. Tačiau ši sąlyga yra privaloma atstovui pagal atstovavimo veiklos pobūdį, bei prekybos agentas nesilaikantis šios pareigos ir veikiantis prieš atstovaujamojo interesus praranda teisę į atlyginimą ar kompensaciją.

D.Švirinas prekybos agento sąvokoje išskiria tris pagrindinius prekybos agento požymius:

- 1) „prekybos agentas yra nepriklausomas asmuo, t.y. komercijos srityje jis veikia atskirai nuo atstovaujamojo; prekybos agentu negali būti, pavyzdžiui, įmonė, kuri įsteigta ir valdoma atstovaujamojo ar jo darbuotojo. Reikėtų pabrėžti, kad agentas yra nepriklausomas fizinis arba juridinis asmuo, tačiau sutarties su atstovujamuoju kontekste jis veikia kaip šio asmens pagalbininkas;
- 2) pagrindinė agento veikla – nuolatinis tarpininkavimas už atlyginimą;
- 3) šio tarpininkavimo pobūdis – pirkimo-pardavimo sutarčių sudarymas atstovaujamojo vardu ir atstovaujamojo sąskaita ... „⁸²

Direktyvoje prekybos agento požymiai atskleidžiami pagal tai kam ši direktyva netaikoma:

---

⁸¹ 1986 m. gruodžio 18 d. Tarybos Direktyva 86/653/EEB dėl valstybių narių įstatymų, susijusių su savarankiškai dirbančiais prekybos agentais, derinimo. *OL L 382, 1986 12 31, p. 17–21 (ES, DA, DE, EL, EN, FR, IT, NL, PT) Specialusis leidimas lietuvių kalba: skyrius 06 tomas 01 p. 177 - 181*

⁸² ŠVIRINAS.D. Vertikaliųjų susitarimų reglamentavimas konkurencijos teisėje. Vilnius 2004, P.142

„3. Šioje direktyvoje prekybos agento sąvoka pirmiausia neapima toliau išvardytų asmenų:

- kurie, patys būdami darbuotojais, yra įgalioti prisiimti išsipareigojimus, įpareigojančius bendroves arba asociacijas,
- partnerių, kurie teisėtai turi įgaliojimus prisiimti išsipareigojimus, įpareigojančius kitus jo partnerius,
- administratorių, likvidatorių arba patikėtinių, skiriamų bankroto atveju.“

Apibrėžiant vien ratą veiklų kurios negali būti laikomos prekybos agentu neatskleidžiami veiksmai, kuriuos prekybos agentas pagal savo veiklos pobūdį atlieka, o prekybos agento veiksmai siejami išskirtinai su pirkimo-pardavimo sandoriais. T.y. atstovas, kuris nepapuoia į direktyvoje pateiktą veiklų sąrašą, tačiau nuomojantis ar pervežantis prekes atstovaujamojo vardu nebus laikomas prekybos agentu. Taigi tik sujungiant šiuos du pateiktus apibrėžimus gaunamas tiksliausias prekybos agento apibrėžimas.

LR CK direktyvoje pateiktas veiklos apibrėžimas atitinka po straipsnio korekcijos pridėtą antrąją pastraipos dalį, kurioje nurodoma, kad prekybos agentais nelaikomi juridinio asmens organai, bei jų teisės bei pareigos turintys asmenys, bei partneriai, veikiantys pagal jungtinės veiklos sutartį. Lietuvoje bankroto atveju paskiriamų atstovų veiklą reglamentuoja atskiras teisės aktas. Be to, likvidatorius, pagal CK 2.110 straipsnio 2 dalį, turi juridinio asmens valdymo organo teises ir pareigas ir jam mutatis mutandis taikomos juridinio asmens organų veiklą reglamentuojančios normos.

Antrame direktyvos straipsnyje teigiama:

„1. Ši direktyva netaikoma:

- prekybos agentams, kurių veikla nėra apmokama,
- prekybos agentams, vykdančiams savo veiklą prekių biržose arba prekių rinkose, arba
- organizacijai, kuri yra žinoma kaip Crown Agents for Overseas Governments and Administrations (Didžiosios Britanijos užjūrio vyriausybių ir administracijų investicinė agentūra įsteigta pagal 1979 m. Jungtinės Karalystės investicinės agentūros įstatymą, bei jos filialams.

2. Kiekviena valstybė narė turi teisę numatyti, kad ši direktyva nebūtų taikoma tiems asmenims, kurių prekybos agentų veikla pagal tos valstybės narės teisę yra laikoma nepagrindine. „⁸³

Direktyvoje apibrėžiant jos taikymo sferą, bei prekybos agento požymius neminimos paslaugų teikimo sutartys. D.Švirinas pažymi, kad „šį Direktyvos „trūkumą“ ištaisė Komisijos išleisti Komentarai, kurie komercinio atstovavimo sutartis apibrėžė taip: „[...] tai situacija, kai juridinis ar fizinis asmuo (agentas) yra igaliojamas derėtis ir (ar) sudaryti sutartis kito asmens (atstovaujamojo) naudai arba paties agento vardu, arba atstovaujamojo vardu:

- pirkti prekes ir paslaugas atstovaujajam arba
- parduoti atstovaujamojo teikiamas prekes ir paslaugas“⁸⁴

CK 2.152 straipsnio 2 dalyje nurodyta, kad atstovavimo sutartis negali pažeisti konkurencijos teisės normų. Atstovo ir atstovaujamojo susitarimas priskiriamas vertikaliųjų susitarimų grupei, „nes paprastai atstovas ir prekybos agentas veikia skirtingu prekės gamybos ar platinimo lygmeniu“⁸⁵ Pagal Komisijos patvirtintą bendrosios išimties vertikaliųjų susitarimų srityje ribojimų išaiškinimo 2000/C291/ 15 punktą: „atstovavimo sutarčiai nėra taikoma Europos Bendrijos sutarties 81 straipsnio 1 dalis, jeigu atstovas nepatiria jokios finansinės ar komercinės rizikos ar patiria tik nedidelę finansinę ar komercinę riziką (tokį atstovavimą Komisija vadina tikruoju).“⁸⁶ Citatoje paminėtas ES teisės aktas neteko galios, tačiau analogiška taisyklė įtvirtinta Vertikaliųjų apribojimų gairėse 2010/C 130/01 18 punkte.⁸⁷

Taigi, jei atstovavimo santykiai išlaiko visas 1 straipsnio dalyje nurodytas sąlygas ir atstovavimas yra „tikrasis“, tai antrojo straipsnio sąlyga yra išimtinai deklaratyvi.

---

⁸³ 1986 m. gruodžio 18 d. Tarybos Direktyva 86/653/EEB dėl valstybių narių įstatymų, susijusių su savarankiškai dirbančiais prekybos agentais, derinimo. *OL L 382, 1986 12 31, p. 17–21 (ES, DA, DE, EL, EN, FR, IT, NL, PT) Specialusis leidimas lietuvių kalba: skyrius 06 tomas 01 p. 177 - 181*

⁸⁴ ŠVIRINAS, D. Vertikaliųjų susitarimų reglamentavimas konkurencijos teisėje. Vilnius 2004, p.141

⁸⁵ Lietuvos Respublikos Civilinio kodekso komentaras, Antroji knyga asmenys. UAB „Justitia“, 2002, p.296

⁸⁶ *Ibid.*, p.297

⁸⁷ Vertikaliųjų apribojimų gairės 2010/C 130/01 *OL C 130, 19/05/2010 p. 0001 – 0046 [žiūrėta 2012-04-16] Internetinė prieiga: <http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=OJ:C:2010:130:0001:01:LT:HTML>*

Kaip minėta Direktyva reglamentuoja atstovaujamojo ir prekybos agento santykius, ypatinga svarba teikiama apmokėjimo už agentavimą aspektui, kurio sąlygos išdėstytos direktyvos 17–19 straipsniuose. ETT byloje C-203/09 *Volvo Car Germany GmbH prieš Autohof Weidensdorf GmbH* pabrėžiama:

„Komisijos teigimu, direktyvos 17–19 straipsniais nustatyta tvarka yra imperatyvaus pobūdžio.“⁸⁸

Nuostatos imperatyvumo sąlyga panaikina valstybės narės diskrecijos, taikant ją, galimybes.

ETT Byloje C-19/09 *Wood Floor Solutions Andreas Domberger GmbH prieš Silva Trade SA* pabrėžiamos ir prekybos agento pareigos:

„Pagal 1986 m. gruodžio 18 d. Tarybos Direktyvos 86/653/EEB dėl valstybių narių įstatymų, susijusių su savarankiškai dirbančiais prekybos agentais, derinimo (OL L 382, p. 17; 2004 m. specialusis leidimas lietuvių k., 6 sk., 1 t., p. 177) 1 straipsnio 2 dalį prekybos agentas turi ilgalaikį įgaliojimą derėtis dėl prekių pardavimo arba pirkimo atstovaujamojo naudai arba derėtis ir sudaryti tokius sandorius tokio atstovaujamojo naudai ir jo vardu. Be to, pagal šios direktyvos 3 straipsnį prekybos agentas „privalo <...>: tinkamai stengtis derėtis dėl sandorių, o prireikus sudaryti jam pavestus sandorius[,] perduoti savo atstovaujamajam visą turimą būtiną informaciją [ir] laikytis atstovaujamojo duotų protingumo kriterijus atitinkančių instrukcijų“.⁸⁹

Pabrėžiamos atstovo pareigos, kurios net jei neįtrauktos į sutartį, tačiau privalomos pagal prekybos agento veiklos pobūdį: 1. veikti išskirtinai atstovaujamojo naudai; 2. atlikti pavestus įgalinimus tinkamai; 3. laikytis protingumo kriterijus atitinkančių instrukcijų. Šios pareigos nėra naujos ir atitinka aukščiau vardintas bendras atstovų pareigas.

R.Stanislovaitis išskiria teisės aktais nustatytas formalias prekybos agento veiklos taisykles: „... prekybos agentas privalo registruoti savo verslą nustatytos kategorijos valstybiniame registre (įmonių registre Lietuvos Respublikoje, prekybos registre kitose šalyse). Prekybos agentu gali būti fizinis arba juridinis asmuo. Kaip verslininkas, prekybos

---

⁸⁸ Europos Teisingumo Teismo 2010 m. spalio 28 d. sprendimas byloje C-203/09 *Volvo Car Germany GmbH prieš Autohof Weidensdorf GmbH*

⁸⁹ Europos Teisingumo Teismo 2010 m. kovo 11 d. sprendimas byloje C-19/09 *Wood Floor Solutions Andreas Domberger GmbH prieš Silva Trade SA*

agentas privalo tvarkyti veiklos apskaitą, saugoti veiklos dokumentus (LR CK 2.4 str.) ir užtikrinti savo veiklos materialines prielaidas (LR CK 2.153 str.). Reikalaujama, kad agentas privalomai suteiktų verslo garantijas ir galėtų atlyginti žalą nesėkmės atveju ir atsiradusią dėl jo veiklos bei kaltės.⁹⁰

Taigi, prekybos agento veikla reglamentuojama ne tik aprašant pareigas atstovaujajam, bet ir keliami imperatyvūs reikalavimai jo veiklos informinimui bei apskaitai. Taip, manau, užtikrinamas agento veiklos skaidrumas, šalia to ir lojalumo atstovaujajam pareiga, nes oficialias, bei pagal reikalavimus tvarkomas veiklas lengviau kontroliuoti. Be to, taip užtikrinami ir prekybos agento interesai, nes agentas apkaltintas atstovavimo pareigos pažeidimu, gali operatyviai ginti savo pozicijas.

R. Stanislovaitytis knygoje „Komerčinė teisė“ teigia:

„Agentas privalomai turi turėti įgaliojimą. Tai gali būti agentinė sutartis (LR CK 2.154 – 2.157 str.), pavedimo sutartis (LR CK 6.756 – 6.779 str.), atskiras įgaliojimas (LR CK 2.137) arba pagrindinė sutartis, kurioje nurodomas agento dalyvavimas ir jam priklausantis atlyginimas už paslaugas. Tokią sutartį agentas pasirašo kartu su sutarties šalimi. Joje agentas nurodo savo veiklos rekvizitus ir įgaliojimus. Visoms minėtoms sutartims taikomi bendrieji sutarčių reikalavimai, išskyrus kai kurias specifines sutarties sąlygas“ (LR CK 2.154 ir kiti str.)⁹¹

Ne visai tokia tiesa yra nurodyta Civiliniame Kodekse bei jo Komentare. Būtent CK 2.154 straipsnio 1 dalyje pažymėta, kad prekybos agento teisės ir pareigos gali būti informintos raštu arba žodžiu, o šio straipsnio antroje dalyje teigiama, kad tik kuriai iš šalių reikalaujant sutartis privalo būti sudaryta raštu, šios teisės atsisakymas negalioja. Žinoma sutarties sudarymas ne raštu, o žodžiu turi tam tikras pasekmes, kurios surašytos 2.154 straipsnio trečiojoje dalyje:

1. „Negalimas sandorio šalių civilinės atsakomybės ribojimas ar visiškas jos netaikymas, tačiau kaip nurodoma Kodekso Komentare, net ir sudarius raštišką sutartį „negalios atstovaujamojo ir prekybos agento susitarimas dėl civilinės atsakomybės už

---

⁹⁰ STANISLOVAITYTIS, R. Komerčinė teisė. Vilnius: Eugrimas 2005m, p. 100

⁹¹ Ibid.

nuostolius (žalą), padarytus dėl skolininko tyčios ar didelio neatsargumo, netaikymo ar jos dydžio ribojimo.

2. Negalimas draudimas konkuruoti nutraukus sutartį. Sutarties galiojimo metu draudimas konkuruoti galioja nepriklausomai nuo to ar sutartis rašytinė ar žodinė.

3. Nesant rašytinės sutarties galioja bendrosios atstovaujamojo ir prekybos agento sutarties nutraukimo sąlygos, kurios įtvirtintos CK 2.154 ir 2.155 straipsniuose. Specialias sąlygas šalys gali įtvirtinti tik rašytine sutartimi.

4. Nesudarius rašytinės sutarties atstovas negali reikalauti išimtinių prekybos agento teisių, nes toks reikalavimas bus neteisėtas.

5. Atstovaujамasis negalės nustatyti apmokėjimo atstovui priklausančio nuo sudarytų sandorių įvykdymo, jei nebus sudaryta rašytinė sutartis. Taigi atstovo atlygis priklausys išimtinai nuo sudarytų sandorių, nepriklausomai nuo to ar trečioji šalis juos įvykdytų.“

Svarbi pastaba nurodyta šio straipsnio komentare. Pabrėžta, kad jei išvardintos papildomos sąlygos bus surašytos įgaliojime, jos negalios, nes jas privaloma įtvirtinti išimtinai rašytinėje sutartyje.⁹²

R.Stanislovaitis toje pat knygoje pažymi, kad prekybos agentas, kaip savarankiškas verslininkas, vienu metu gali atstovauti vienam ar keliems verslininkams. “Agento ir įgaliotojo sutartyje gali būti numatytos sąlygos, kurių agentas privalo laikytis esant santykiams su konkuruojančiomis įmonėmis (LR CK 2.164 str.). Konkurencijos draudimas yra išimtinė sutartinė priemonė, ji visuomet riboja agento veiklos sferą. Todėl įstatymuose numatoma kompensacija už nuostolius, atsiradusius dėl tokių sutartinių santykių (LR CK 2.164 str. 4 ir 7 d.; Prekybos įstatymo 12 str.).”⁹³

Manau, citatoje kiek netiksliai naudojama konkurencijos draudimo sąvoka, t.y. citatoje naudojama jos esmė neatitinka esmės, vartojamos minimame LR CK straipsnyje. 2.164 straipsnio pirmoje dalyje apibrėžta, kad konkurencijos draudimas šiuo atveju yra atstovo ir atstovaujamojo raštiškai sutartyje įtvirtintas susitarimas, kad atstovas nekonkurs su atstovaujamoju po atstovavimo sutarties pabaigos, ir ši sąlyga negali galioti ilgiau nei du metus. Citatoje gi kalbama apie atstovo, kaip nepriklausomo agento, veiklą atstovaujant

---

⁹² Lietuvos Respublikos Civilinio Kodekso Komentaras, Antroji knyga asmenys. UAB „Justitia“, 2002, p.301

⁹³ STANISLOVAITIS, R. Komercinė teisė. Vilnius: Eugrimas 2005m, p. 100

keliems atstovaujamesiems vienu metu, kurie, gal būt, konkuruoja tarpusavyje. Taigi minimas straipsnis tokioje situacijoje atstovo ir atstovaujamojo santykių nereguliuoja. Atstovaujamas net negali, nekonkuravimo sąlygomis remiantis, nustatyti agentui kokias įmones atstovas jis galės tapti po atstovavimo santykių pabaigos, t.y. atstovas gali imtis atstovauti konkuruojančią įmonę, nes 2.164 straipsnio 2 dalyje apibrėžtos galimos nekonkuravimo sąlygos: „teritorija ir prekių ar paslaugų rūšimis arba klientų grupe ir teritorija.“ Taigi situacijoje, kai prekybos agentas atstovauja kelioms įmonėms, jis ribojamas išskirtinai pareiga veikti atstovaujamojo naudai, ir privalo vengti situacijų, kai susikerta kelių jo atstovaujamųjų interesai, kadangi vieno iš jų interesai bus pažeidžiami, taip pažeidžiama atstovavimo pareiga, o dėl šio pažeidimo kyla atstovo materialinė atsakomybė.

Kaip minėta Direktyva reguliuoja atstovavimo vidinius santykius, tad ji įtvirtina ne tik prekybos agento, bet ir atstovaujamojo pareigas. Viena iš tokių esminių atstovaujamojo pareigų nurodyta atstovaujamojo rūpestingumo ir sąžiningumo pareiga. Atsakomybė už jos pažeidimą pabrėžta ETT Byloje C-19/09 :

„... atsižvelgiant į siekį, kuris yra vienas iš direktyvos tikslų, apsaugoti prekybos agentus (1998 m. balandžio 30 d. sprendimo *Bellone*, C-215/97, Rink. p. I-2191, 13 punktas; 2000 m. lapkričio 9 d. Sprendimo *Ingmar*, C-381/98, Rink. p. I-9305, 20 punktas ir 2006 m. kovo 26 d. Sprendimo *Honyvem Informazioni Commerciali*, C-465/04, Rink. p. I-2879, 19 punktas), bei į rūpestingumo ir sąžiningumo pareigą, kurios pagal direktyvos 4 straipsnį turi laikytis atstovaujamas, leidžia jam nuspręsti, ar atstovaujamas dalyvavo sandoryje ir ar šis dalyvavimas yra teisinio, pavyzdžiui, veikiant per atstovą, ar faktinio pobūdžio.“⁹⁴

Šios pareigos pažeidimo nustatymo diskrecija paliekama atstovui.

Reiktų pažymėti, kad sąžiningumo pareiga nurodoma kaip pagrindinė ir yra abipusė atstovavimo santykių pareiga, todėl šalys privalo atlyginti viena kitai jei ji pažeidžiama, ir ši atlyginimo pareiga įtvirtinta imperatyviomis normomis.

---

⁹⁴ Europos Teisingumo Teismo 2010 m. kovo 11 d. sprendimas byloje C-19/09 Wood Floor Solutions Andreas Domberger GmbH prieš Silva Trade SA

Prekybos agento veiklos atskyrimas nuo distribucijos ir frančizės

Įprasta, kai verslas reklamuojamas įvardinamas kaip tiekėjo atstovavimas, bet tai dažnai neatitinka atstovavimo, kaip teisinės sąvokos, turinio. Tas, kas turi distribucijos ar frančizės sutartis su tiekėjais tikėtina sutarė nepardavinėti kito tiekėjo prekių, bet tai nėra atstovavimas. Įprastai distributorius ar frančizės turėtojas parduoda tam tikro prekės ženklo produktus arba tęsia frančizės pardavėjo sukurtą verslą. Pirkėjas, kuris perka prekes iš tokio tipo pardavėjų sudaro pirkimo pardavimo sutartį su tuo konkrečiu pardavėju, bet ne su originalios prekės tiekėju ar frančizės pardavėju. Ar yra atstovavimo santykiai priklauso nuo konkrečių aplinkybių: pvz. Ar šalių numatyta, kad tiekiamos prekės bus perparduotos gavėjui elgiantis kaip prekės savininkui, ar prekės bus parduotos atstovaujamojo vardu.⁹⁵

Kaip nurodyta CK 2.796 str. 1 dalyje, distributorius įsipareigoja tam tikrą laiką ar neterminuotai savo vardu ir lėšomis pirkti iš gamintojo prekes (paslaugas) ir parduoti jas galutiniam vartotojui ar kitiems distributoriams bei atlikti kitus su prekių (paslaugų) perdavimu susijusius darbus. Autorius R. Stanislovas „Komercinė teisė“ knygoje nurodo, kad distributoriaus veiklai taikoma LR CK 2.152 str. 3 d., tačiau pati distributoriaus veikla prieštarauja šio straipsnio 1 dalyje nurodytoms sąlygoms, nes distributorius pagal jo veiklą reguliuojančias normas 6.796-6.806 str. prisiima finansinę atsakomybę bei riziką. Ši nuostata gal būt galėtų būti teisinga iki LR CK 2.152 str. 1 dalies koregavimo, tačiau dabar ji prieštarauja prekybos agento sąvokai.

Distribucija prilyginama „netikrajam atstovavimui“ ir šio pobūdžio atstovui taikytinos bendrosios atstovavimo taisyklės, bei reikalavimai. Kaip pažymi R. Stanislovas knygoje „Komercinė teisė“:

„Distributoriaus veikla ypatinga tuo, jog jis sujungia komisieriaus-konsignatoriaus, tarpininko ir prekybos agento veiklos specifiką. Distribucijos principais vykdoma didmeninė ir specializuota prekyba apima bendros-jungtinės veiklos elementus,

---

⁹⁵ University of London external program: agency [žiūrėta 2011-12-29]. Prieiga per internetą: http://www.londoninternational.ac.uk/current_students/programme_resources/laws/subject_guides/commercial/commercial_ch2.pdf

todėl distribucijos sutartis atspindi verslo kombinaciją, nes į savo turinį įtraukia pavaldumo ir pelno dalijimo principus, bendradarbiavimą mokant kadrus (LR CK 6.802-6.803 str.)“.⁹⁶

Taigi distributorius derina bendrąsias atstovo pareigas ir savo interesus. Čia, priešingai nei prekybos agento atveju, nebekeliamas atstovaujamojo interesų pirmumo klausimas.

Distribucijos sutartis, priešingai nei prekybos agento sutartis, privalo būti rašytinė. Formos nesilaikymas CK 6.797 str. nurodytas kaip sutarties negaliojimo sąlyga.

Pati distribucijos sutartis gali būti dviejų rūšių - išimtinės ar pasirinktinės distribucijos. Abiem atvejais sutartimi tiekėjas (gamintojas) įsipareigoja distributoriui riboti savo pardavimus tam tikromis sąlygomis. Bene populiariausias yra teritorinis įsipareigojimas, kai distributorius sutartimi įpareigojamas platinti prekes tam tikroje teritorijoje ir gauna išimtinės teisės šioje teritorijoje sudaryti sutartis atstovaujamojo vardu, tačiau savo atsakomybe. Šiuo atveju atstovaujamas, kaip ir prekybos agento atveju, praranda teisę savarankiškai veikti distributoriui priskirtoje teritorijoje. „Principalas šioje teritorijoje gali bendrauti su klientais tik per distributorių arba su jo žinia. Jeigu principalas sudarys šioje teritorijoje sutartis su klientu, pastarasis privalo mokėti agentui atlyginimą nuo sudarytų sutarčių sumos.“⁹⁷

Prekybos agento veiklos atskyrimas nuo tarpininkavimo

Prekybos agento veikla nėra tapati tarpininkavimui, nors ir CK LR CK 2.152 str. 1 dalyje nurodyta, kad prekybos agento pagrindinė ūkinė veikla yra tarpininkauti už atlyginimą. Pagrindinius skirtumus tarp prekybos agento ir tarpininko veiklų sudaro kelios sąlygos:

„Net jei sakytume, kad tarpininkas turi naudos gavėjo įgaliojimus, kas yra abejotina, tarpininkas neatveda naudos gavėjo į teisinius santykius su trečiaja šalimi: tarpininkas turintis teisėtą interesą – gauti atlygį, suveda sandoriu suinteresuotas šalis. Atstovo ir

---

⁹⁶ STANISLOVAITIS, R. Komercinė teisė. Vilnius: Eugrimas 2005m, p. 103

⁹⁷ STANISLOVAITIS, R. Komercinė teisė. Vilnius: Eugrimas 2005m, p. 103

tarpininko rolės gali būti sumaišytos: atstovas gali valdyti atstovaujamojo arba trečiojo asmens nuosavybę patikėjimo teise, o tarpininkas gali būti atstovu.⁹⁸

CK nėra apibrėžtos tarpininko sąvokos, bei jis nėra paminėtas kaip komercinis atstovas. Tačiau tarpininko sąvoka yra pateikta LR pridėtinės vertės mokesčio įstatyme, įsigaliojusiam 2002 m. liepos 1 d. nes, kaip minėta visų komercinės teisės dalyvių veiklos apskaita yra privaloma ir reglamentuota. Šio įstatymo 11 straipsnio 1 dalyje pateikta atsiskleidusio, o 2 dalyje neatsiskleidusio tarpininko sąvokos. Atsiskleidęs tarpininkas veikia atstovaujamojo vardu ir sąskaita, ir pirkėjas šiuo atveju žino, kad atstovas veikia kaip tarpininkas ir nėra prekės ar paslaugos pardavėjas. Neatskleisto tarpininkavimo atveju, tarpininkas veikia komiso sutarties pagrindu, t.y. savo vardu, bet atstovaujamojo sąskaita. Laikoma, kad prekės ar paslaugos pirmiausia buvo suteiktos neatsiskleidusiam tarpininkui, o jis jas perleidžia atstovaujajam.⁹⁹

ETT, kaip vieną iš esminių skirtumų tarp tarpininko ir prekybos agento veiklų, nurodo sutartinio santykio tęstinumą. Agentu šiuo atveju nelaikomas atstovas atliekantis vienkartinį pavedimą. Byloje *C-3/04 Poseidon Chartering BV prieš Marianne Zeeschip VOF, Albert Mooij, Sjoerdte Sijswerda, Gerrit Schram* nurodyta:

„24 Šiuo aspektu primintina, jog, kaip matyti iš direktyvos 1 straipsnio 2 dalies, komercinio atstovavimo sutartį apibūdina būtent tai, kad agentui, kuris apibrėžtas kaip savarankiškai dirbantis tarpininkas, atstovaujamasis suteikė ilgalaikį įgaliojimą derėtis. Tai išplaukia iš kelių šios direktyvos nuostatų, ypač iš 3 ir 4 straipsnių, susijusių su sąžiningumo ir rūpestingumo tarpusavio santykiuose reikalavimais sutarties šalims, 6 ir tolesnių straipsnių, susijusių su agento atlyginimu sutartinių santykių laikotarpiu, bei 17 ir tolesnių straipsnių, susijusių su agento teisėmis pasibaigus sutarčiai.

25 Tarpininko sudarytų sandorių atstovaujamojo vardu ir naudai skaičius paprastai rodo šį ilgalaikiškumą. Kaip pabrėžia prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikęs teismas, direktyvos 17 straipsnio 2 dalies a punkte kliento terminas vartojamas daugiskaita. Tačiau, kaip generalinis advokatas akcentavo savo išvados 24 punkte, sandorių skaičius nėra

---

⁹⁸ University of London external program: agency [žiūrėta 2011-12-29]. Prieiga per internetą: http://www.londoninternational.ac.uk/current_students/programme_resources/laws/subject_guides/commercial/commercial_ch2.pdf

⁹⁹ Lietuvos Respublikos pridėtinės vertės mokesčio įstatymas. Valstybės žinios, 2002, Nr. 35-1271

vienintelis lemiamas veiksnys vertinant, ar atstovaujamasis tarpininkui suteikė ilgalaikį įgaliojimą.¹⁰⁰

Kaip matyti iš pateikto pavyzdžio, tarpininko veikla nelaikoma tapati prekybos agento veiklai, tad jai negali būti taikoma 86/653/EEB direktyva, net ir kaip teisės analogija, tarpininko atlygio gynimui.

R.Stanislovaitis nurodo, kad komercinis tarpininkavimas yra labiau paplitęs vykdant eksporto ir importo operacijas. Tarpininkas neturi specialiųjų įgaliojimų ir nesusijęs su importuotoju ar eksportuotoju nuolatiniais sutartiniais santykiais. Tarpininkas su suinteresuotu jo paslaugomis asmeniu santykius įformina komiso sutartimi, o gaunamas jo atlyginimas vadinamas komisiniu atlyginimu. „Tarpininkas, kitaip nei atstovas, visuomet veikia savo vardu. Todėl teisės ir pareigos (prievolės) atsiranda visų pirma tarpininkui ir tik po to jos perduodamos (perkeliamos) komitentui arba tarpininkas ir komitentas pasirašo sutartį vienu metu, nurodydami joje savo juridinius rekvizitus, paskirdami komisinius procentus ir įrašydami įsakymą sutartį aptarnaujančiam bankui priklausantį tarpininkui atlyginimą pervesti į nurodytą sąskaitą (LR CK 2.160 str. 8 ir 9 d.).“¹⁰¹

Taigi, tarpininkavimo santykiai neapibrėžiami išskirtinai pirkimo-pardavimo sutarčių sudarymu. Tarpininkavimo veiklos sritis daug platesnė, ji gali būti įtakojama ir rinkos, kurioje veikia tarpininkas sąlygų, todėl nustatyti vienodas bendras taisykles tokiom skirtingom veiklom neracionalu.

Prokūra

CK 2.176 straipsnio 1 dalyje nurodyta:

„Prokūra yra įgaliojimas, kuriuo juridinis asmuo (verslininkas) suteikia teisę savo darbuotojui ar kitam asmeniui atstovaujamojo vardu ir dėl jo interesų atlikti visus teisinius veiksmus, susijusius su juridinio asmens (verslininko) verslu“.

Antroje straipsnio dalyje nurodyta, kad prokūra suteikia teisę atlikti ir teisinius veiksmus teisme ir kitose ne teismo institucijose. „Dėl pastarosios teisės įgyvendinimo,

---

¹⁰⁰ Europos Teisingumo Teismo 2006 m. kovo 19 d. sprendimas byloje C-3/04 Poseidon Chartering BV prieš Marianne Zeeschip VOF, Albert Mooij, Sjoerd tje Sijswerda, Gerrit Schram

¹⁰¹ STANISLOVAITIS, R. Komercinė teisė. Vilnius: Eugrimas 2005m, p. 95

pabrėžtina, kad prokuristas atlikti teisinius veiksmus teisme gali tiek, kiek tai leidžiama pagal CPK (CPK 55 straipsnio 2 dalis, 354 straipsnis).“¹⁰²

Pagal atstovavimo rūšį, tai yra specialusis atstovavimas:

1. “išduodama tik verslininko – juridinio asmens arba fizinio asmens – vardu,
2. išduodama tik fiziniam asmeniui, dažniausiai juridinio asmens darbuotojui (prokuristui),
3. taikoma tik verslo santykiams bei atlikti teisinius veiksmus teisme ir kitose ne teismo institucijose”¹⁰³

Prokūra yra ypatingas komercinės įmonės tarnautojo statusas, kurią gali suteikti, priklausomai nuo juridinio asmens rūšies, įmonės savininkas (verslininkas) arba savininko teisėto įgalioto asmens – juridinio asmens valdymo organas. Kaip nurodyta CK komentare detalesnė prokūros išdavimo tvarka turėtų būti nurodyta juridinio asmens steigimo dokumentuose.¹⁰⁴

Kaip nurodyta CK, savininkas prokūros atveju pasilieka prokuristų veiklos kontrolės teisę. 2.177 straipsnio 2 dalyje prokūra gali būti išduodama keliems asmenims, o tai suponuoja, kad ji gali būti vienasmenė ir bendroji. „Bendroji prokūra leidžia veiksmingai kontroliuoti asmenis, kuriems suteikiama teisė veikti juridinio asmens (verslininko) vardu: turėdami bendrąją prokūrą, visi prokuristai privalo veikti kartu (pvz. sutartis bus laikoma sudaryta, jeigu ją pasirašys visi prokuristai, turintys bendrąją prokūrą, numatančią teisę sudaryti tam tikros rūšies sutartis).“¹⁰⁵

Prokūra imperatyviai privalo būti rašytinės formos, tačiau, kaip nurodyta komentare, formos nesilaikymas nedaro prokūros negaliojančia, tik kilus ginčui šalys negalės remtis liudininkų parodymais. Civilinėje byloje Nr. 3K-3-298/2008 2008 m. birželio 13 d. pažymėta:

---

¹⁰² Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Civilinių bylų skyriaus 2008 m. birželio 13 d. nutartis civilinėje byloje UAB „Penkių kontinentų“ bankinės technologijos v. UAB „Kriptonika“ Nr. 3K-3-298/2008, kat. 28.1, 28.2, 28.3.3 (S)

¹⁰³ <http://teisinespaslaugos.info/prokura> 22/03/2012 08:27 [žiūrėta 2012 kovo 22 d.] 08:27

¹⁰⁴ Lietuvos Respublikos Civilinio Kodekso Komentarai, Antroji knyga asmenys. UAB „Justitia“, 2002, p.342

¹⁰⁵ Ibid.

„Jeigu įgaliojimo turinys atitinka prokūros reikalavimus, nors jos pavadinimas yra kitoks, šiai generalinio įgaliojimo rūšiai taikytinos CK 2.176-2.184 straipsniuose įtvirtintos nuostatos, kurių imperatyvams prieštaraujančios sandorio sąlygos yra niekinės. „¹⁰⁶

Taigi, pats rašytinio įgaliojimo turinys, net nepriklausomai nuo to, ar šalys jį laiko prokūra, suteikia šalims griežtai reglamentuotas teises ir pareigas.

Taip pat svarbu, kad išduoti prokūrą gali tik tokią teisę turintis asmuo.

Dar vienas svarbus prokūros išdavimo momentas - tai jos įregistravimo privalomumas. Neįregistruota prokūra negalios atstovo ir trečiosios šalies santykiams, tačiau atstovo ir atstovaujamojo santykiams galioja ir neįregistruota prokūra.¹⁰⁷

„Prokūros pasibaigimas taip pat registruojamas.“¹⁰⁸ O tai lemia panašias pasekmes, kaip ir įregistravimas, tai yra neišregistruota prokūra neįtakos išorinių atstovavimo santykių, jos nutraukimas bus reikšmingas tik vidiniams atstovavimo santykiams. Išimtis yra tik likvidavimas ar reorganizavimas prokūrą išdavusio asmens, ar prokuristo mirtis.

Straipsnyje, kuris reglamentuoja prokuristo teises, išskirtinai išvardinti veiksmai, kurių prokuristas negali atlikti. Tai motyvuojama tuo, kad prokūra yra įgaliojimas leidžiantis atlikti visus veiksmus, išskyrus tuos, kurie yra draudžiami. Civilinėje byloje Nr. 3K-3-298/2008 2008 m. birželio 13 d. pažymėta:

„Apibrėžiant prokūros esminius skirtingumus nuo kitų įgaliojimo rūšių, pažymėtina, kad (...) prokūros atveju atstovo teisės, kai jos įgaliojime nėra apibrėžtos, neribojamos tik tais veiksmais, kurių reikia atstovaujamojo turtui ir turtiniams interesams išsaugoti bei turtui prižiūrėti (CK 2.137 straipsnis). Prokūros paskirtis yra tenkinti juridinio asmens (verslininko) verslo poreikius – išduodamas prokūrą verslo subjektas savo darbuotojui ar kitam asmeniui gali suteikti sandorių tvarkymo ir kitų teisinių veiksmų atlikimo teises jų nekonkretindamas.“¹⁰⁹

---

¹⁰⁶ Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Civilinių bylų skyriaus 2008 m. birželio 13 d. nutartis civilinėje byloje UAB „Penkių kontinentų“ bankinės technologijos v. UAB „Kriptonika“ Nr. 3K-3-298/2008, kat. 28.1, 28.2, 28.3.3 (S)

¹⁰⁷ Lietuvos Respublikos Civilinio kodekso komentaras, Antroji knyga asmenys. UAB „Justitia“, 2002, p.344

¹⁰⁸ STANISLOVAITIS, R. Komercinė teisė. Vilnius: Eugrimas 2005m, p. 95

¹⁰⁹ Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Civilinių bylų skyriaus 2008 m. birželio 13 d. nutartis civilinėje byloje UAB „Penkių kontinentų“ bankinės technologijos v. UAB „Kriptonika“ Nr. 3K-3-298/2008, kat. 28.1, 28.2, 28.3.3 (S)

CK nurodyta, kad prokuristo veiksmai gali būti ribojami atstovaujamojo atskirai išreikštomis sąlygomis. Kaip nurodoma Civilinėje byloje Nr. 3K-3-298/2008 2008 m. birželio 13d.:

„Tokie įstatyminiai teisių apribojimo kriterijai yra: 1) juridinio asmens filialas; 2) atitinkamos juridinio asmens veiklos sritys ir rūšys; 3) tam tikros aplinkybės; 4) laikas; 5) teritorija.”¹¹⁰

Bet, kaip pažymima CK 2.180 straipsnio 2 dalyje, prokuristo individualiai apriboti veiksmai neįtakoja trečiųjų asmenų, tai yra išskirtinai vidinės atstovavimo santykių taisyklės. „Pažeidus šiuos ribojimus, sudaryti sandoriai dėl to nebus pripažinti negaliojančiais ir, atitinkamai, sukels prievoles bendrovei. Šiuo atžvilgiu prokuristas iš dalies gali būti prilygintas valdymo organui, kurio kompetencijos pažeidimas, sudarant sandorius, sukelia prievoles bendrovei pagal CK 2.83 straipsnio 1 dalį.”¹¹¹

Taigi, prokūros atveju galioja numanomo išreikšto atstovavimo sąlygos, atstovo veikos pobūdis nusako kokias veiklas jis gali atlikti, o kurių ne. Trečiajai šaliai neprivalu domėtis kokie veiklos apribojimai nustatyti atstovui, būtina ir pakanka sąlyga yra įsitikinti, kad prokūra yra įregistruota. Ir jei sandoris nepažeidžia 2.179 straipsnio ribų jis bus galiojantis.

Jei atstovaujamasis patyrė nuostolius dėl prokuristo veiksmų, kurie buvo neleidžiami atstovo ir prokuristo susitarimu, nuostolius galima bus išieškoti iš prokuristo atstovavimo sutarties pažeidimo pagrindu. Taigi, tik prokuristas yra ta grandis, kuri privalo kontroliuoti ar atliekami veiksmai nepažeidžia jam atstovaujamojo nustatytų veiklos ribų.

Prokuristas sudarydamas sutartis privalo atskleisti atstovavimo faktą bei ant sutarties pažymėti įrašą.¹¹² Jei tai neatliekama, sutartis laikoma sudaryta netiesioginiu (neatskleistu) atstovavimu ir prokuristas, o ne atstovaujamasis bus laikomas sandorio šalimi, bei privalės prisiimti iš sutarties kylančias prievoles, nebent trečioji šalis iš aplinkybių privalėjo suprasti, kad sudaro sutartį su atstovu, arba asmuo su kuriuo sudaromas sandoris neturi reikšmės.

---

¹¹⁰ Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Civilinių bylų skyriaus 2008 m. birželio 13 d. nutartis civilinėje byloje UAB „Penkių kontinentų“ bankinės technologijos v. UAB „Kriptonika“ Nr. 3K-3-298/2008, kat. 28.1, 28.2, 28.3.3 (S)

¹¹¹ http://tm.infolex.lt/?item=taktai_list&aktoid=50801&strnr=2.177 [žiūrėta 2012-03-22] 08:28

¹¹² Lietuvos Respublikos Civilinio kodekso komentaras, Antroji knyga asmenys. UAB „Justitia“, 2002, p.345

Įmonės darbuotojui, atlikti veiklai kuri yra būdinga ar privaloma pagal jo pareigas, prokūra neišduodama. Tačiau kaip pabrėžta CK 2.185 straipsnio 1 dalyje „... prokūrą reglamentuojančios šio kodekso normos taikomos pagal analogiją.“¹¹³

Tokiu atveju, kaip ir prokuristo veiklos atveju, galioja numanomo faktinio atstovavimo taisyklės. Kai darbuotojas parduotuvėje ar sandėlyje atlieka veiksmus, kuriuos faktiškai atlikti neturėjo įgalinimo, tai atstovaujамasis privalo prisiimti iš veiksmų kylančias prievole, nebent jis įrodytų, kad trečioji šalis žinojo, ar turėjo žinoti, kad darbuotojas tų veiksmų negalėjo atlikti.

CK 2.140 straipsnio 3 dalyje nurodyta, kad pelno siekiančių (komercinių) juridinių asmenų įgaliojimams taikomos prokūrą reglamentuojančios normos. Taigi toks įgaliojimas dėl jį išduodančio subjekto tapatinamas su prokūra, tačiau tai nėra tapačios sąvokos. Visų pirma dėl to, kad kaip nurodyta prokūros sampratoje ji yra įgaliojimas atlikti visus teisinius veiksmus, susijusius su prokūrą išdavusio juridinio asmens verslu. Prokūros atveju bendrai teisės akte apibrėžiama, ko atstovas negali atlikti. Įgaliojimo atveju, dokumente nurodoma kokius veiksmus atstovaujamojo vardu atstovas gali atlikti. Taigi, skiriasi įgaliojimo ir prokuristo veiksmų laisvė. Svarbu ir tai, kad atstovaujамajam neprivalomos sutartinės prievolės, jei atstovas viršijo jam suteiktus įgaliojimus sudarydamas sutartį. Prokūros atveju, net jei prokuristo veiksmai buvo apriboti atstovaujamojo ir prokuristo sutarimu, sandoris, sudarytas prokuristui pažeidus tokį susitarimą, atstovaujамajam privalomas.

Išvados

Komercinis atstovavimas – trijų šalių: atstovaujamojo, atstovo ir trečiosios šalies santykis sudarant sandorį. Išskirtinumas iš atstovavimo bendrąja prasme, tai - veikiantys subjektai, bei sandorio tikslas.

Komercinės teisės subjektų teisės ir pareigos kylančios iš sandorių yra vienodos nepriklausomai nuo to ar tai valstybė, ar fizinis asmuo, nes norintys veikti subjektai privalo laikytis tam tikrų, teisės aktais nustatytų, taisyklių. Analogiška taisyklė taikoma ir

---

¹¹³ Lietuvos Respublikos Civilinio kodekso komentaras, Antroji knyga asmenys. UAB „Justitia“, 2002, p.347

komercinio atstovavimo santykiuose. Išimtis – įmonės darbuotojas, kuriam neprivalu registruoti savo veiklos, jis tampa atstovu pagal paskirtas pareigas.

Komercinio sandorio tikslas iš esmės yra pelnas. Tad į šią sąvoką nepapuola vartojimo poreikius tenkinantys sandoriai.

Atstovavimo santykiai neatsiejami nuo šalių teisių ir pareigų. Tačiau šios teisės bei pareigos sieja tik vidinio atstovavimo santykio šalis. Trečioji šalis neturi jokių privalomų teisių ar pareigų siejamu su atstovavimo santykiais, tik apdairumo ir sąžiningumo, kai keliamas atstovo įgalinimų klausimas, bet ir tai ne visose situacijose.

Racionaliausias ir mažiausiai ginčų sukeliantis yra aiškiai išreikštų įgalinimų atstovavimas, nes tokiu atveju iš anksto apibrėžiamos atstovo veikimo ribos. Tačiau, dėl nenumatytų aplinkybių ir veiklos intensyvumo, sukurtos ir pateisinamos numanomo ar net ratifikuojamo atstovavimo formos.

Koks bebūtų atstovavimas: aiškiai išreikštas ar numanomas, net jei ratifikuojamas, pagrindinis kriterijus nusakantis atstovo veiksmų teisėtumą yra atstovaujamojo nauda.

Nors teorijoje ir egzistuoja komercinis atstovavimas dėl būtinumo. Tačiau praktikoje jis mažai kada pateisinamas, todėl vengiamas pripažinti.

Kontinentinės ir bendrosios teisės tradicijų valstybėse skirtingos santykio šalys, vidiniuose komercinio atstovavimo santykiuose, laikomos silpnąja puse: kontinentinės – atstovas, bendrosios – atstovaujamas. Prekybos agento veikloje ši taisyklė ES suvienodinta, atstovas ginamas kaip silpnoji santykio šalis. Tačiau kitose veiklose šių pozicijų skirtumas išlieka. Taip pat šis skirtumas išlieka ir valstybėse nepriklausančiose ES.

ES nustačius imperatyvias atstovo veiklos apmokėjimo taisykles, nepalankiausioje padėtyje liko trečioji sandorio šalis, kurios interesai direktyvoje nenagrinėjami. Net jei prekybos agentas aktyviai neveikia, jam mokami komisiniai nuo kiekvieno pirkimo, įvykusio agentui priskirtoje teritorijoje. Tokiu atveju atstovo užmokestis įskaičiuojamas į prekių ar paslaugų kainą, todėl trečioji šalis apmoka net ir neaktyvaus prekybos agento veiklą, mokėdamas didesnę kainą už prekę ar paslaugą.

CK 2004 m. balandžio 27d. esminiai pakeista prekybos agento samprata, taikant nacionalinę teisę prie ES teisės. Liko tik „tikrojo“ agento sąvoka. Dėl to, prekybos agentams pagal ES teisę netaikoma konkurencijos teisė. Tad CK 2.152 str. 2 dalis liko tik deklaratyvus teiginys, neturintis praktinės reikšmės.

Prokūros atveju, prokūristo pareiga atskleisti atstovavimo egzistavimą ir reikiamai tai įtvirtinti dokumentuose, kitu atveju atstovaujajam nekils atsakomybė dėl atstovo veiksmų ir visą žalą kylančią dėl tokių veiksmų turės padengti pats prokuristas. Nebent atstovaujamas ratifikuotų sandorį.

Kiek kitoks atsakomybės santykis, kai veiksmus atlieka darbuotojas, nors ir tokiems santykiams taikomos prokūros normos pagal analogiją. Išskirtinai darbdavio atsakomybė - aiškiai trečiosioms šalims apibrėžti kokius įgalinimus turi darbuotojas, kitaip bus taikoma numanomo atstovavimo sąlyga ir darbdavys kaip atstovaujamas privalės prisiimti visas teises ir pareigas kylančias iš darbuotojo sudaryto sandorio.

Literatūros sąrašas:

- 1) LR Civilinis kodeksas
- 2) LR Civilinio kodekso komentaras, Antroji knyga asmenys. Vilnius: UAB „Justitia“, 2002
- 3) Lietuvos Respublikos pridėtinės vertės mokesčio įstatymas . Valstybės žinios, 2002, Nr. 35-1271
- 4) 1986 m. gruodžio 18 d. Tarybos Direktyva 86/653/EEB dėl valstybių narių įstatymų, susijusių su savarankiškai dirbančiais prekybos agentais, derinimo. OL L 382, 1986 12 31, p. 17—21 (ES, DA, DE, EL, EN, FR, IT, NL, PT) Specialusis leidimas lietuvių kalba: skyrius 06 tomas 01 p. 177 – 181
- 5) Vertikaliųjų apribojimų gairės 2010/C 130/01 OL C 130 , 19/05/2010 p. 0001 – 0046 [žiūrėta 2012-04-16] Internetinė prieiga: <http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=OJ:C:2010:130:0001:01:LT:HTML>
- 6) BARANAUSKAS, E., KARULAITYTĖ-KVAINAUSKIENĖ, I., KIRŠIENĖ, J., PAKALNIŠKIS, V., PAPIRTIS, L.V., PETRAUSKAITĖ, D., RUŠKYTĖ, R., VITKEVIČIUS, P., Civilinė teisė bendroji dalis. Vilnius: Mykolo Romerio universitetas 2008 m
- 7) FRIDMAN, G.H.L. The law of agency Butterworth & Co 1990 m
- 8) GOODE, R., KRONKE, H., MC KENDRICK, E., WOOL J. Transnational commercial law. Oxford University Press 2007.
- 9) KERSHAW, David. Company law in context text and materials. Oxford university press 2009
- 10) MIKELĖNAS Valentinas. Sutarčių teisė. Vilnius: justicija 1996 m.
- 11) PEEL, Edwin, B.C.L., M.A. The law of contracts. London: SWEE&MAXWELL, 2007.

- 12) SCHMITTHOFF, Clive M. selected essays on International trade law. Netherlands: Kluwer Academic Publishers 1988m. Internetinė prieiga: <http://books.google.lt/books?id=ieD5nT0ndHcC&printsec=frontcover&hl=lt#v=onepage&q&f=false>
- 13) STANISLOVAITIS, R. Komercinė teisė Vilnius: Eugrimas 2005m
- 14) ŠATAS, J. Komercinės teisės subjektai. Kaunas: Technologija, 1998
- 15) ŠVIRINAS, D. Vertikaliųjų susitarimų reglamentavimas konkurencijos teisėje. Vilnius 2004
- 16) WENDLER, Michael. Key aspects of German bussiness law. 2006m
- 17) Europos Teisingumo Teismo 2007 m. birželio 18 d. Sprendimas Byloje C-348/07 dėl *Landgericht Hamburg* (Hamburgo apygardos teismas) (Vokietija), kuri Teisingumo Teismas gavo 2007 m. liepos 27 d., pagal EB 234 straipsnį pateikto prašymo priimti prejudicinį sprendimą byloje
- 18) Europos Teisingumo Teismo 2010 m. spalio 28 d. sprendimas byloje C-203/09 *Volvo Car Germany GmbH prieš Autohof Weidensdorf GmbH*
- 19) Europos Teisingumo Teismo 2010 m. kovo 11 d. sprendimas byloje C-19/09 *Wood Floor Solutions Andreas Domberger GmbH prieš Silva Trade SA*
- 20) Europos Teisingumo Teismo 2006 m. kovo 19 d. sprendimas byloje C-3/04 *Poseidon Chartering BV prieš Marianne Zeeschip VOF, Albert Mooij, Sjoerd tje Sijswerda, Gerrit Schram*
- 21) Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Civilinių bylų skyriaus 2008 m. gruodžio 23 d. nutartis civilinėje byloje A. V. v. J. J., Š. Č. Nr. 3K-3-614/2008, kat. 21.4.2.7; 28.1 (S)
- 22) Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Civilinių bylų skyriaus 2007 m. spalio 10 d. nutartis civilinėje byloje A. Ž. firma v. V. K. Nr. 3K-3-391/2007, kat. 28.1; 114.1; 114.5
- 23) Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Civilinių bylų skyriaus 2007 m. balandžio 6 d. nutartis civilinėje byloje T. Ž. v. J. V. V. individuali įmonė Nr. 3K-3-147/2007, kat. 21.4.2.8; 28.1; 114.11 (S)

- 24) Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Civilinių bylų skyriaus 2008 m. birželio 13 d. nutartis civilinėje byloje UAB „Penkių kontinentų“ bankinės technologijos v. UAB „Kriptonika“ Nr. 3K-3-298/2008, kat. 28.1, 28.2, 28.3.3 (S)
- 25) Vikipedija laisvoji enciklopedija [žiūrėta 2012- 03-20] Prieiga per internetą:
http://lt.wikipedia.org/wiki/Elektronin%C4%97_komercija
- 26) University of London external program: agency [žiūrėta 2011-12-29]. Prieiga per internetą:
http://www.londoninternational.ac.uk/current_students/programme_resources/laws/subject_guides/commercial/commercial_ch2.pdf
<http://teisinespaslaugos.info/prokura> 22/03/2012 08:27 [žiūrėta 2012-03-22] 08:27
- 27) http://tm.infolex.lt/?item=taktai_list&aktoid=50801&strnr=2.177 [žiūrėta 2012-03-22 d.] 08:28
- 28) Valstybinė mokesčių inspekcija prie Lietuvos Respublikos finansų ministerijos [žiūrėta 2012-04-11]. Prieiga per internetą:<http://www.vmi.lt/lt/?itemId=101421>

Santrauka

Magistriniame darbe, tema „Komerčinį atstovavimą kvalifikuojantys požymiai“, apibrėžiama komercinio atstovavimo sąvoka ir nagrinėjami komercinio atstovavimo kvalifikaciniai požymiai, remiantis atstovavimo santykių sukūrimo formomis, šalių teisėmis bei pareigomis. Taip pat nagrinėjamos komercinio atstovavimo formos, numatytos Lietuvos Respublikos Civiliniame kodekse.

Pirmojoje darbo dalyje aprašomi bendrieji komercinio atstovavimo požymiai, aptariant sąvokų „komercinis“ ir „atstovavimas“ reikšmes.

Toliau nagrinėjami atstovavimo sukūrimo būdai, nurodant kiekvieno iš jų ypatybes. Aptiriamos atstovavimo santykio šalių teisių bei pareigų ypatumai, priklausantys nuo atstovavimo sukūrimo būdo. Lyginami jų privalumai, bei trūkumai.

Nurodant bendrąsias atstovavimo santykio šalių teises bei pareigas, atsižvelgiama į jų nesilaikymo pasekmes tiek sandorio galiojimo, tiek ir žalos atlygimo prasme.

Paskutinėje darbo dalyje aprašomos LR Civiliniame kodekse nurodytos komercinio atstovavimo formos, t.y. prekybos agentai ir prokuristai. Prekybos agento veikla reglamentuojama ES 1986 m. gruodžio 18 d. Tarybos Direktyvos 86/653/EEB dėl valstybių narių įstatymų, susijusių su savarankiškai dirbančiais prekybos agentais, derinimo, tad darbe nagrinėjamas ne tik CK reglamentavimas, bet ir ES direktyva bei ETT praktika. Prekybos agento veikla atskiriama nuo distribucijos, frančizės bei tarpininkavimo. Prokuristų veikla aprašoma remiantis CK bei Lietuvos Aukščiausiojo Teismo praktika.

Summary

Master's paper „Factors qualifying commercial representation“ defines the concept of agency and addressed to an agency qualifying features based on the creation of forms of agency relationships, the parties rights and responsibilities. It is also considered a commercial representation in the form provided in the Civil Code of the Republic of Lithuania.

The first part describes the general characteristics of the agency in discussing the definitions of “commercial” and “agency” values.

Next analyzed the agency establishment methods and their properties. Discusses agency the relationship between the parties' rights and obligations of features, depending on the establishment method of an agency. Are compared and their advantages and disadvantages.

Indication of the general rights and responsibilities of the agency relationships, take in to account effect of the non-validity of the transaction, as well as relief in terms of damage.

The last part describes the forms of agency named in Civil Code of Republic of Lithuania, commercial agents and proxy. Commercial agents regulated at Council Directive 86/653/EEC of 18 December 1986 on the coordination of the laws of the Member States relating to self-employed commercial agents, so the paper considers not only the Civil Code regulation, but also the EU directive and ECJ case law. Commercial agent is separated from distribution, franchising and trustee. Proxy on the basis of the activities described in the CC and the Lithuanian Supreme Court.